

Rechtskundig Weekblad

Vereeniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elken Zondag

Abonnementsprijs : 100 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Alle rechterlijke uitspraken, artikels en andere bijdragen, alsook boeken ter bespreking te zenden aan den secretaris-hoofdopsteller.

Mr RENE VICTOR

Italiëlei, 99, Antwerpen

Opgaaf betreffende intekening en adreswijziging, aanvraag van losse nummers en alle mededeelingen betreffende het beheer te zenden aan den secretaris-schatbewaarder

Mr JOHN STOCKMANS

Mechelsche Steenweg, 201, Antwerpen

DE BRONNEN VAN HET BURGERLIJK RECHT

OPENINGSLES VAN DEN NEDERLANDSCHEN CURSUS VAN BURGERLIJK RECHT GEGEVEN AAN DE UNIVERSITEIT TE BRUSSEL DOOR DEN HEER M. F. LEPPERRE, ADVOCaat-GENERAAL BIJ HET HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL, DOCENT AAN DE UNIVERSITEIT.

Wij zijn geroepen dit jaar samen het Burgerlijk Wetboek te doorbladeren en wel namelijk de wetsbepalingen en rechtsvoorschriften te bestudeeren die betrekking hebben op de personen, de goederen, en dan later de pandgeving, de voorrechten en hypotheeken, de verjaring.

Alhoewel een openingsrede een soort samenvatting van den leergang zou moeten uitmaken, komt het mij als bijzonder gewaagd voor te pogen U van dit omvangrijk onderwerp een algemeen overzicht te geven en U de gepaste aanduidingen te verstrekken om zoo maar in eens de belangrijke stof die wij te behandelen hebben in oogenschouw te nemen.

Inderdaad de leefregels, die tot beveiliging der menschelijke belangen tot stand kwamen en waarvan velen het voorwerp van onzen cursus zullen uitmaken, zijn van onderscheiden, uiteenloopenden aard en de rechtsbegrippen die aan den grondslag ervan liggen hebben elk een eigen karakter.

Het schijnt mij derhalve verkieslijker, in stede van samenvatting en als voorwoord, U in enkele trekken aan te duiden waar de stof onzer gezamenlijke studie te vinden ligt, aan welke bronnen ons burgerlijk recht geput kan worden en hoe de rechtsbegrippen zich onder den drang

van nieuwe opvattingen en nieuwe gedachtenstroomingen gewijzigd hebben.

Gij weet dat het recht in het algemeen een levende wetenschap is en dat, alhoewel in vaste wetteksten omschreven, de rechtsbegrippen immer evolueeren en in overeenstemming worden gebracht met de maatschappelijke omstandigheden en de heerschende denkbeelden.

Geen rechtsdomein werd meer omwoeld en omploegd dan het burgerlijk recht, nergens werden meer nieuwe soms vooruitstrevende stellingen opgebouwd, nergens werd krachtiger de behoefte gevoeld de oude grondbeginselen en rechtsregels aan te passen aan de economische ontwikkeling en de praktische noodwendigheden.

Deze onvermijdelijke en grondige evolutie is gemakkelijk te begrijpen wanneer men zich rekenschap geeft dat het burgerlijk recht de rechtsnormen behelst die de maatschappelijke verhoudingen tusschen de individuen onderling bepalen en die de dagelijksche private betrekkingen van de burgers onder elkander beheerschen.

Het burgerlijk recht is inderdaad de stam, de kern van het privaatrecht, het is het gemeen recht, het gewoon recht, het is de spil van het

privaat leven der enkelingen, het omvat de hoofdzakelijke begrippen waarnaar de rechts-subjecten zich dienen te gedragen voor wat betreft hunne bijzondere belangen, het beoogt de navolging der grondbeginselen van het recht: de bescherming van de persoonlijkheid, van de familie van het patrimonium.

Zooals de fransche rechtsgeleerde Bonnacase het zeer juist schrijft: «Het burgerlijk recht is een stel van leefregels, al dan niet door de wet bekrachtigd, die in een gegeven midden, de verwezenlijking van het maatschappelijk leven verzekeren». (1).

Ook is men steeds verplicht tot het burgerlijk recht terug te keeren voor wat betreft de algemeene beginselen die ten grondslag liggen van andere takken van de rechtswetenschap.

Het is dus niet van belang ontbloeit de grondvesten waarop ons burgerlijk recht gebouwd is van naderbij te beschouwen en de gegevens na te gaan waarop wij onze verdere uiteenzettingen zullen steunen.

* * *

Het ligt voor de hand dat de eerste de gewichtigste bron, in uiterlijken waarneembaren vorm geformuleerd de wet of beter het Burgerlijk Wetboek is; het zijn inderdaad vooral de schikkingen van dit wetboek die ons als leidraad zullen dienen in den loop onzer studie.

Ons huidig Burg. wetboek is hoofdzakelijk het Napoleontisch wetboek dat werd opgedrongen aan onze veroverde provinciën.

Ik meen niet breedvoerig te moeten uitweiden over de totstandkoming van hetgeen men noemt de «Code Napoléon».

Een bondige schets zal wellicht volstaan.

Nadat, enkelen tijd na het uitbreken der Fransche omwenteling, verschillende ontwerpen van codificatie van het burgerlijk recht waren ingediend, en van de hand gewezen, en namelijk drie achtereenvolgende ontwerpen van Cambacères, werd door den Eersten Consul Bonaparte bij besluit van 24 Thermidor, jaar VIII (12 Oogst 1800) een commissie aangesteld met opdracht ten spoedigste het burgerlijk recht in een wetboek systematisch samen te vatten; deze commissie bestond uit vier rechtsgeleerden: Portalis, Tronchet, Bigot-Preameneu en Malleville.

Indien ik U die namen herinner dan is het omdat gij in den loop uwer studie en zelfs later, bij de bespreking van wetteksten, dikwijls zult hooren verwijzen naar de werkzaamheden van

deze Commissie en dat gij de meeningen door deze of gene van hare leden uitgedrukt zult hooren inroepen.

De Commissie had reeds het volgend jaar haar taak geëindigd, maar het burg. wetboek werd nochtans niet ineens gestemd of in voege gebracht.

Zes en dertig wetten werden achtereenvolgend aangenomen en in werking gesteld tusschen het jaar IX (1801) en het jaar XII (1804) en ten slotte werd bij de wet van 30 ventôse jaar XII (21 Maart 1804) besloten die 36 wetten te vereenigen tot één boek onder de benaming van «Code civil des Français».

Tevens werden alle vroegere wetten, ordonnantiën, algemeene en plaatselijke gewoonten, die betrekking hadden op de in het nieuw wetboek behandelde zaken, afgeschaft.

De wet van 20 Ventôse, jaar XII, wordt dan ook beschouwd als de geboorte-akte van het burgerlijk wetboek want in een enkel wetboek waren alle van kracht zijnde burgerlijke wetten samengebracht.

Bij de wet van 3 September 1807, nadat Napoléon tot de Keizerlijke waardigheid was verheven, werd het wetboek, met enkele wijzigingen opnieuw afgekondigd onder de benaming van «Code Napoléon».

In ons land, dat bij Frankrijk ingelijfd was sedert het Decreet 9 Vendémiaire, jaar IV, (1 October 1795) werden de «Code Civil des Français» en de «Code Napoléon» dan ook in werking gesteld zoodra zij afgekondigd werden en de nieuwe Fransche wetgeving bleef in onze gewesten in voege tijdens de vereeniging van onze provinciën met Nederland.

Weliswaar werd op last van Koning Willem het ontwerp van een nationaal wetboek dat in Nederland tot stand was gekomen «voor onderzoek en verslag» ter hand gesteld van een commissie bestaande uit Belgische, of zooals men toen zegde, uit Zuid-Nederlandsche rechtsgeleerden.

Al spoedig bleek het echter dat deze commissie, onder voorzitterschap van den heer Nicolaï, eerste voorzitter van het Hof van Beroep te Luik, de nieuwe voorstellen niet genegen was en wenschte de Fransche wetgeving, die in België reeds achttien jaar niet ongunstig had gewerkt, te behouden.

Ten slotte was men het er dan ook over eens om als nieuw burgerlijk wetboek slechts een

verbeterde en herziene uitgave van den «Code Napoléon» aan te nemen.

Bij de wet van 16 Mei 1829, besloot de Nederlandsche Regeering, dat de Napoleontische wetboeken zouden opgeheven zijn, te rekenen van den dag waarop de nieuwe wetgeving in werking zou treden, 't zij op 1 Februari 1831, zooals de wet van 5 Juli 1830 het bepaalde.

Maar in Oogst 1830 brak de Belgische omwenteling uit; bij besluit van het «Voorloopig Bewind» in dato 14 Januari 1831 werd de afschaffingswet van 1829 herroepen en de «Code Napoléon» bleef in ons land van kracht!

Gaat nu maar niet veronderstellen dat de Code Napoléon, alhoewel een gewrocht zijnde van de Fransche omwenteling, een algemeen geheel van nieuw geschapen rechtsregels uitmaakte en een gansch nieuw recht tot stand bracht.

De taak der opstellers van het Napoleontisch wetboek was uitstekend voorbereid door de Koninklijke ordonnantiën en door de werken van beroemde rechtsgeleerden, waaronder Dumoulin, Domat, Pothier op den voorgrond dienen gesteld.

De samenstellers der wetboeken vonden bovendien een rijk materiaal in de met zorg te boek gestelde gewoonten, alsook in de algemeene verordeningen die de parlementen of gerechtshoven onder den naam van «arrêts de règlement» als binnen hun gebied van kracht zijnde plaatselijke wetten vaststelden.

In het canoniek recht dat gedeeltelijk algemeene geldigheid had verworven, alsmede in het Romeinsch recht dat voornamelijk in de Zuidelijke provinciën van toepassing was, werden ook kostbare bouwstoffen aangetroffen tot het vervaardigen van het Burg. wetboek.

Het «wetboek Napoleon» bracht dus geen nieuw recht en was, behoudens enkele scheppingen, grootendeels een samentrekking in één wetboek van de reeds bestaande leefregels, en een voortbouwen op reeds gelegde grondslagen.

Zoo bij voorbeeld zijn geput onder meer:

uit het gewoonterecht: de onbekwaamheid der gehuwde vrouw, het huwelijksgoederenrecht, het erfrecht;

uit het Romeinsch recht: de eigendom, de verbintenissen en enkele contracten.

In de algemeene verordeningen der parlementen en gerechtshoven vond men bepalingen over de afwezigheid.

Aan het canoniek recht werden beginselen,

betrekking hebbende op het huwelijk, ontleend.

De Koninklijke ordonnantiën, voornamelijk deze welke het werk waren van kanselier d'Aguesseau, brachten grondregels betreffende de schenkingen, de testamenten, de substitutie of erfstelling over de hand en de burgerlijke stand.

Ook Bonaparte heeft bijgedragen tot het burgerlijk wetboek, want alhoewel hij geen rechtsgeleerde was hield hij toch de sterke hand in de debatten, voornamelijk deze van het eerste boek.

Hij deed twee rechtsinstellingen in het burgerlijk wetboek opnemen: de echtscheiding door onderlinge toestemming en de kinderaaneming.

Hij handelde aldus uit persoonlijk en politiek belang: uit zijn huwelijk met Joséphine de Beauharnais waren geen kinderen gesproten en hij wou een erfgenaam hebben, daarom deed hij een eerste middel tot stand brengen, de echtscheiding door onderlinge toestemming en als tweede middel werd uit het Romeinsch recht een in onbruik geraakt rechtsinstituut opnieuw in het leven geroepen: de kinderaaneming. (2).

Alhoewel het Napoleontisch wetboek om zoo te zeggen geen specifiek nieuw recht schiep was het nochtans de verwezenlijking van de behoefte aan rechtseenheid en rechtszekerheid die zich in de 18e eeuw zoo sterk deed gevoelen.

Gestemd in een atmosfeer van revolutionaire mystiek, enkele jaren na de plechtige «verklaring der rechten van den mensch» waarvan de beginselen overigens door de wetgevers werden overgenomen, werd de Code Civil beschouwd als een bepaalde overwinning der omwenteling, de uiting zijnde van den wil van het soevereine volk, en het zekerheidsgevoel dat uit deze opvatting voortvloeide was zoo groot dat het burgerlijk wetboek vereenzelvigd werd met het Recht in het algemeen.

Onmiddellijk na het verschijnen van het wetboek ontstond dan ook, bij de beoefenaars van het burgerlijk recht, een school «Ecole de l'exégèse» genoemd, die bij toepassing van een streng logische deductiemethode alles in de wet en bij den wetgever meende te vinden.

Gedurende lange jaren is men de meening toegedaan gebleven dat met de codificatie een volledige regeling was gegeven van alle in het privaatrecht voorkomende gevallen, dat door den «Code Civil» de stof van het burgerlijk recht geheel en afdoende bewerkt was, dat het gansche rechtsleven in een alomvattend wetboek

was vastgelegd en dat diensvolgens het burgerlijk wetboek de eenige bron van het recht uitmaakte.

De leer der logische geslotenheid kenmerkt zich in het bijzonder door het overdreven belang dat gehecht werd aan de woorden waarin de rechtsregels waren uitgedrukt door den echten cultus die gewijd werd aan den tekst die de rechtsbegrippen formuleerde.

Het positief recht lag in den tekst en geen recht bestond buiten datgene dat van den wetgever kwam.

Daar nu de teksten meermaals voor uiteenloopenden uitleg vatbaar zijn, moest dan de rechter, in voorkomend geval, nagaan welke op het oogenblik der rechtsformuleering de bedoeling van den wetgever was.

Zekere aanhangers van deze leer waren zoo sterk aan den tekst verslaafd dat zij niet meer spraken van burgerlijk *recht* maar van burgerlijk *wetboek*.

Men kent de uitlatingen van professor Bugnet: «Je ne connais pas le droit civil, je n'enseigne que le Code Napoléon». (3).

en deze van Demolombe: «Ma devise, ma profession de foi: les textes avant tout je publie un cours de Code Napoléon». (4).

en nog die andere van den vermaarden Belgischen rechtsgeleerde Laurent: «Les codes ne laissent rien à l'arbitraire de l'interprète; celui-ci n'a plus pour mission de faire le Droit, le Droit est fait; plus d'incertitude le droit est écrit dans des textes authentiques. (5)

«Le magistrat et le jurisconsulte sont enchaînés par les textes... nous n'avons pas le droit d'innover, il ne nous est pas permis de corriger, de perfectionner nos codes». (6).

Tegen dergelijke denkbeelden moest natuurlijk, onder den drang der economische ontwikkeling reactie komen.

Maar zoo sterk ingrijpend was nochtans de invloed van de letterlijke tekstinterpretatie door de «Ecole de l'exégèse» gehuldigd, dat het nu eerst over een dertigtal jaren is dat de rechtsleer een andere opvatting van hare taak kreeg en dat de Wetenschappelijke School andere methoden van wetsuitlegging op den voorgrond bracht.

Het werd ingezien dat het burgerlijk wetboek al de vraagstukken door den tekst aangeraakt niet had opgelost, het wetboek werd niet meer beschouwd als een orakel waarvan de minste woorden een vaste beteekenis hadden.

Er werd rekening gehouden met de mogelijkheid dat de oorspronkelijke gedachten, met tertijs bij toepassing van het wettelijk voorschrift, konden gewijzigd worden.

Met de wetenschappelijke school neemt men thans aan dat het recht zich ontwikkelt met de veranderingen in de maatschappelijke toestanden en dat het moet aangepast worden aan de sociale werkelijkheid.

Men is tot de overtuiging gekomen dat de wet een voor de toekomst gegeven voorschrift is dat los van zijn ontstaan moet worden beschouwd.

Men geeft zich rekenschap dat een geformuleerde rechtsregel een anderen zin kan hebben, of kan krijgen, waaraan zijn opstellers nooit hebben gedacht en dat de interpretatie van een tekst moet geschieden in het licht van den tijd.

Zooals de Heer Ballot-Beaupré, eerste voorzitter van het Hof van Verbreking van Frankrijk het deed opmerken: hoeft men niet halsstarrig na te vorschen welke over honderd dertig jaren de bedoeling was der opstellers van den Code Civil, moet men zich afvragen welke ten huidigen dage die bedoeling zou zijn indien hetzelfde wetsartikel door hen thans werd geschreven. (7).

De eerste pogingen in deze richting werden aangewend rond 1880 door den jurist Saleilles, maar de wetenschappelijke methode nam slechts de overhand twintig jaar later met het baanbrekend werk van Geny, hoogleeraar te Nancy: «Méthode d'interprétation et sources en Droit privé positif».

Het door hem gehuldigde wetsuitleggingsstelsel werd sindsdien algemeen toegepast.

Welke nu ook de wordingsgeschiedenis weze van het Napoléontisch wetboek, en wat men ook denke over de uitlegsmethode die hoeft gebruikt te worden, toch wordt de Code Napoléon te recht beschouwd als een meesterstuk van wetgeving althans voor zijn tijd.

Trots de abrekende critiek van von Savigny (8), die in 1814 schreef: «dat het Burgerlijk wetboek was samengesteld door personen zonder voldoende juridische kennis, gevende gebrekkige, willekeurige en geheel onvolledige regelingen, waarbij ieder leidend beginsel zoek was» wordt de waarde van den Code Civil niet meer in twijfel getrokken.

Wat den stijl betreft mag men zeggen dat het Fransch wetboek in de rechtsgeschiedenis niet is overtroffen geworden, het munt uit door de

eenvoudigheid van uiteenzetting en de soberheid van uitdrukking.

Tusschen te groote uitvoerigheid die tot on-eindige casuïstiek leidt en te groote beknoptheid die den rechter te weinig richting geeft, wist de Code steeds het goede midden te bewaren.

Wat den inhoud betreft voldeed het aan de behoeften van zijn tijd, het was een getrouwe weerspiegeling van de heerschende gedachten en opvattingen en liet den weg vrij voor verdere ontwikkelingen.

Om van de waarde van den Code Napoléon overtuigd te wezen, hoeft men slechts na te gaan hoeveel staten in en buiten Europa, een wetboek hebben waarbij de Code Civil tot grondslag of tot voorbeeld heeft gediend.

België en Luxemburg hebben nog heden, weliswaar met grondige wijzigingen, het Napoleontisch wetboek als geldend recht; Spanje, Italië, Roemenië, Nederland, hebben wetboeken die sterk onder den invloed van den Code staan.

Buiten Europa hebben reeds in 1825 en 1826, Louisiana en Haïti, den Code Civil in hun wetboek tot voorbeeld genomen, en twintig jaar later begonnen ook de Zuid-Amerikaansche Staten dit voorbeeld te volgen.

Toen Japan op het einde der vorige eeuw, met veel andere instellingen ook zijn recht op Europeeschen leest ging schoeien, heeft de Fransche hoogleeraar Boissonade voor Japan een burgerlijk wetboek samengesteld dat in 1890 werd afgekondigd en grotendeels de parafraze was van den Code Napoléon. (9).

Zoo machtig was de greep dien het Burgerlijk Wetboek in het rechtsleven had gedaan dat tal van landen zoo niet in eigen vorm ten minste als voorbeeld of grondslag de Fransche Code hebben overgenomen.

Hoe volmaakt nu ook het Napoleontisch wetboek was, het spreekt van zelf dat het niet onveranderd kan blijven.

In tijden van codificatie heeft men veelal de illusie het recht zoo niet voor altijd dan toch voor lange jaren in het wetboek te hebben vastgeklonken.

De ervaring leert dat het in werkelijkheid geheel anders gaat.

Ten gevolge van de steeds wisselende sociale toestanden en onder den drang der evolutie van het nationaal leven doet zich al spoedig de noodzakelijkheid gevoelen de bestaande wetsbepalingen te wijzigen.

Nieuwe gedachten ontkiemen, ongekende instellingen worden in het leven geroepen, onvermoede begrippen komen tot stand, steeds toenemende behoeften wellen op, de maatschappelijke verhouding tusschen de menschen ondergaat onophoudende wijzigingen en de rechtsvinding wordt onvermijdelijk beïnvloed door de veranderlijke werkelijkheid der samenleving.

De wet moet de spiegel zijn van het algemeen streven van de gemeenschap en wanneer een kloof ontstaat tusschen de wettelijke bepalingen en de eischen van het maatschappelijk leven, dient het wetsvoorschrift opgeheven, veranderd of vervangen.

De rechtsbegrippen zelf zijn voor veranderingen vatbaar, het recht is immers voortdurend vloeiend en de rechtsopvattingen ondergaan mettertijd grondige wijzigingen.

Vroeger werd b. v. de verzekering op het leven door het recht als strijdig met de goede zeden verboden.

«Ces espèces de pactes sur la vie ou la mort d'un homme, zei Portalis, sont odieux et ils peuvent n'être pas sans danger. La cupidité qui spéculé sur les jours d'un citoyen est souvent bien voisine du crime qui peut les abrèger». (10).

En nochtans is de levensverzekering ondanks de wet meer en meer in zwang gekomen en wordt thans als lofwaardige voorzorgsmaatregel beschouwd.

Ons burgerlijk wetboek was dan ook het voorwerp van diep ingrijpende omwerkingen en aanvullingen, de eene in het wetboek zelf ingewerkt, de anderen door zelfstandig gebleven wetten verwezenlijkt.

Tal van wetten werden beurtelings opgebouwd vooral in de laatste jaren, 't zij om de wetsartikelen zelf van het burg. wetboek te veranderen en de bestaande bepalingen op gewijzigde grondslagen opnieuw te regelen, 't zij om nieuwe rechtsinstituten door de heerschende noodwendigheden tot stand te brengen.

Zoo sterk werd in de laatste tijden de behoefte gevoeld de wetsvoorschriften aan de nieuwe maatschappelijke toestanden aan te passen dat de regeering van de wetgevende macht volmachtswetten wist te bekomen om des te spoediger en te gemakkelijker de noodige schikkingen tot aanpassing te kunnen nemen.

Het is praktisch onmogelijk in eene korte uiteenzetting zooals deze al de aanvullingen en wijzigingen aan het burgerlijk wetboek aangebracht in oogenschouw te nemen.

We zullen er ons dus bij bepalen de voornaamste aan te wijzen onder deze die betrekking hebben op de stof van onzen leergang.

Wat het personenrecht betreft werden de bepalingen aangaande de verwerving, het verlies en de herkrijging van de nationaliteit opvolgend gewijzigd door een reeks zelfstandige wetten, waarvan de voornaamste die zijn van 8 Juni 1909, 15 Mei 1922, 15 October 1932 en 30 Juli 1934.

Behalve wat betreft de handelsvennootschappen bleef het beginsel der rechtspersoonlijkheid van vereenigingen lang in strijd met de heerschende opvattingen van rechtspersoonlijkheid; rechtsbevoegdheid kon alleen door het openbaar gezag aan zekere burgerlijke vennootschappen verleend worden.

De wet van 27 Juni 1921, over de rechtspersoonlijkheid der vereenigingen zonder winstbejag, bracht grondige wijzigingen aan de tot dan bestaande opvattingen en schiep het recht voor de vereenigingen rechtbevoegdheid te bezitten zonder tusschenkomst van den Staat.

De voorschriften betreffende den burgerlijken stand werden vervangen en aangevuld door de wetten van 2 Juni 1894 over het afleveren van uittreksels uit de registers (art. 45 B. W.), van 26 December 1891 en 7 Januari 1908 over de akte van huwelijk (art. 63 tot 76 B. W.) en van 12 Juli 1931 over de bevoegdheid der gezantschapsagenten en consuls inzake burgerlijken stand.

De bepalingen die de ontzetting regelden werden gewijzigd bij de wet van 18 Juni 1950, aangevuld door de wet van 28 December 1873.

Ook op het terrein van het Familierecht werd het burg. wetboek omwoeld.

Het onecht kind en de verleide vrouw, tegenover wien de ontwerpers van den «Code Civil» zoo streng waren opgetreden, dienden geholpen: de wet van 6 April 1908 verving de bepalingen desaangaande en trof regelingen over de erkenning der natuurlijke kinderen, het bekomen van onderhoudskosten voor de moeder en het onderzoek, in zekere mate, naar het vaderschap.

De voogdij der bloedverwanten in opgaande linie (art. 402 en volg. B. W.) werd door de wet van 10 Oogst 1909 op vereenvoudigde grondvesten heringericht.

De bepalingen betreffende het huwelijk werden, onder den drang van nieuwe opvattingen, gewijzigd en zekere verbodsbeschikkingen opgeheven:

— het werd de echtgescheiden echtgenooten toegelaten een nieuw huwelijk aan te gaan (wet van 8 Februari 1906, art. 295 B. W.)

— aanverwanten (schoonbroeder en schoonzuster) werden gemachtigd samen in den echt te treden na het afsterven van den echtgenoot die de oorzaak was van het aanverwantschap (wet van 11 Februari 1920, art. 162 B. W.)

— in geval van echtscheiding wegens overspel werd het den schuldigen echtgenoot toegestaan, onder zekere voorwaarden, zijn medeplichtige te huwen (wet van 16 April 1935, art. 298 B. W.).

De gansche wetgeving over de echtscheiding en de scheiding van tafel en bed, hoofdzakelijk wat de proceduur betreft, werd in overeenstemming gebracht met de huidige opvattingen en behoeften door een reeks wetten en zelfs koninklijke besluiten in uitvoering der volmachtswetten genomen; namelijk de wetten van 11 Februari 1905, 20 Maart 1927 en 14 December 1935, deze laatste wet op hare beurt verbeterd door K. B. van 7 Februari 1936 en 30 Maart 1936 en aangevuld door de wet van 7 April 1936.

Ik zegde zooeven dat de rechtsnormen in den loop der tijden veranderen en soms vervangen worden door begrippen die juist het tegenovergestelde zijn van de vroegere.

Een doorslaand bewijs van deze stelling wordt gevonden in de pogingen die sedert een twintigtal jaren werden aangewend tot de ontvoogding der gehuwde vrouw en die bekroond werden door de wet van 20 Juli 1932 welke gansch het hoofdstuk betreffende de wederzijdsche rechten en plichten der echtelieden in het burg. wetboek vervangt.

Artikel 213 van het B. W. beval aan de gehuwde vrouw gehoorzaamheid aan haar man onder wiens voogdij zij stond voor bijna alle rechtshandelingen.

Napoléon verstond daardoor dat de vrouw de onderdaan zelfs de slaaf was van den man en in alles zijne bevelen en grillen volbrengen moest.

«La force et l'audace sont du côté de l'homme, zei Portalis tijdens de bespreking van artikel 213, la timidité et la pudeur du côté de la femme. La femme a besoin de protection parce qu'elle est la plus faible, l'homme est plus libre parce qu'il est le plus fort. L'obéissance de la femme est un hommage rendu au pouvoir qui la protège et elle est une suite nécessaire de la société conjugale qui ne pourrait subsister si

l'un des époux n'était subordonné à l'autre.» (11)

Hoe ver zijn wij thans afgeweken van dergelijke opvattingen?

Artikel 213 is behouden gebleven maar de wet van 20 Juli 1932 heeft zooveel uitzonderingen gebracht aan de onbekwaamheid der gehuwde vrouw en het gezag van den man dat men zich met den vrederechter Van Nuffel, die onlangs een boek schreef over de «Rechten der vrouw», mag afvragen waarom die tekst nog behouden werd. (12).

Alhoewel de wetgever van 1932 de gehuwde vrouw nog steeds ondergeschikt aan haar echtgenoot geoordeeld heeft is hij toch zoozeer van de oude beginselen afgeweken dat de onbekwaamheid de uitzondering en de rechtsbevoegdheid de regel is geworden.

Tal van rechtshandelingen kan de gehuwde vrouw thans verrichten zonder toelating van haar echtgenoot en daar waar de toestemming nog gevergd wordt kan de vrouw bij weigering van haar man zich door de rechtbank laten machtigen.

Het beginsel der ondergeschiktheid van de gehuwde vrouw is ten huidigen dage totaal veranderd en zeer terecht schrijft Wittemans in zijn commentaar over genoemde wet: «De vooruitgang kan niet worden tegengehouden en geen wetteksten kunnen iets tegen de werkelijkheid». (13).

Wat nu het zakenrecht betreft bracht de landwet van 7 October 1886 verschillende wijzigingen omtrent de gemeenheid van hagen en muren (art. 669 en volg. B. W.); de wet van 8 Juli 1924 regelde den medeigendom, (art. 577bis B. W.).

Bij de wet van 16 December 1851, aangevuld door die van 10 October 1913, 7 Maart 1929, 27 Juli 1934 en 27 December 1935, werd het geheele regiem van den overgang der zakelijke rechten, de voorrechten en hypotheeken omwoeld (art. 2092 tot 2203 B. W.).

Het daarmee samenhangend oud wetstelsel betreffende de gedwongen onteigening werd vervangen door de wetten van 15 Oogst 1854, 8 Juli 1924 en het K. B. van 30 Maart 1936.

Benevens deze talrijke wetten die betrekking hebben op de rechtsbeginselen die wij samen te bestudeeren hebben, bestaat nog een indrukwekkende reeks wetten die de andere deelen van het burg. wetboek hebben gewijzigd, namelijk de contracten, de erfenissen, enz.

De verhoudingen tusschen arbeider en werkgever die tot een ruime sociale wetgeving aanleiding gaven, eischten ook, op burgerlijk gebied, nieuwe regelen die bij zelfstandige wetten, nevens het burgerlijk wetboek, tot stand kwamen.

Zoo zagen het licht de wetten betreffende: de arbeidsovereenkomst (20 Maart 1900), de werkongevallen te lande (24 December 1903) het dienstcontract (7 Oogst 1922) de werkongevallen ter zee (30 December 1929) de arbeidsovereenkomst wegens dienst op de binnenscheppen (1 April 1936) en andere.

Ten slotte mogen onder meer worden genoemd de wetten over de uitvindingsbrevetten (24 Mei 1854) de fabriekmerken (1 April 1879) het auteursrecht (22 Maart 1886) die met de veranderingen in de maatschappelijke verhoudingen en de toenemende industrialisatie samenhangend zijn en waarbij nieuwe vermogensrechten werden erkend waarvan de opstellers van den «Code Civil» nooit het minste besef hadden.

De burgerlijke wetgeving omvat thans meer dan het burg. wetboek, en het burg. wetboek verliest steeds meer van zijn eenheid.

Gij kunt U rekenschap geven in welke ruime mate het Napoleontisch wetboek, dat in ons land sedert meer dan honderd dertig jaar van kracht is, bewerkt, aangevuld, gewijzigd is geworden en zooals de Nederlandsche rechtsgeleerde Meyers het te recht deed opmerken: «krijgt dientengevolge ons wetboek langzaam maar zeker, het aanzien van een lappendeken, wellicht wel geschikt om daaronder behagelijk te slapen maar geenszins om de bewondering en de navolging van anderen te wekken». (14).

* * *

Het burg. wetboek is niet zooals de voorstanders van de scherp logische deductiemethode het dachten, de eenige grond van het burgerlijk recht, de gewoonte is ontegensprekelijk een tweede rechtsbron.

De gewoonte is de rechtsregel die hoewel niet op gezag van de overheid vastgesteld, toch door het volk wordt nageleefd in de overtuiging dat hij als recht geldt. (15).

Het is de oudste rechtsbron en ze ligt dikwijls ten grondslag van het stellig gerecht.

Wanneer een zelfde gedragslijn ten overstaan van een bepaalde levensverhouding algemeen en voortdurend gevolgd wordt en bij de belanghebbenden de overtuiging heerscht dat de

nageleefde gedragsregel algemeen bindend is, wordt de wetgever er vaak toe gebracht de gewoonte in een tekst vast te stellen en zoo is de wet in menig geval enkel de formuleering van reeds bestaande bindende gedragingen.

De geschiedenis leert ons dat de gewoonte bijna altijd de wet is voorafgegaan, als zijnde de spiegel van het volksleven waarmede de voorschriften van den wetgever immer in overeenstemming dienen gebracht.

Oorspronkelijk was de gewoonte niet geschreven en was alleen door de overlevering bekend, maar stilaan deed zich de behoefte gevoelen de bestaande gebruiken op vasten grond te vestigen.

Op last van koningen en vorsten, werden ze dan ook zorgvuldig te boek gesteld en deze gewoonte-verzamelingen werden als gezaghebbend beschouwd.

De geschreven gewoonten, ofschoon in feite wetten geworden, bleven bekend onder de benaming van «coutumes», b. v. de vermaarde «Coutumes de Paris» in dewelke de ontwerpers van het wetboek van 1804 kostbaar materiaal hebben gevonden voor het opbouwen van hunne wetstelsels.

De gewoonte is dus een bijzonder geschikt hulpmiddel bij de rechtsvinding en bij de vorming van het wettenrecht.

Maar de gewoonte bestaat ook zelfstandig, want het is onbetwistbaar dat uit de zeden recht groeit en dat dit recht zich handhaaft alhoewel het niet in eene wetgeving is overgenomen.

Langzaam en onmerkbaar teekent zich een gebruik af en neemt vaste vormen; de belanghebbenden beginnen de nuttigheid of zelfs de noodzakelijkheid van de aangenome gedragslijn te beseffen, hun rechtsbewustzijn is ontwaakt, dit rechtsbewustzijn groeit en wanneer het volkomen ontwikkeld is en voor goed vaststaat komt men tot de ontdekking dat een nieuw recht in 't leven is geroepen. (16).

In handel en nijverheid namelijk, vindt men nog tal van gebruiken die, op belangen die niet door de wet zijn geregeld, toegepast worden.

In zekere takken van koophandel b. v. worden bepaalde regels nageleefd die door de belanghebbenden als rechtscheppend beschouwd worden en waaraan zij zich nauwkeurig onderwerpen.

Graanhandel, diamanthandel en zooveel andere handel heeft zoo zijn eigen wetgeving gekre-

gen, waarin de geheele koop en zijn mogelijke gevolgen geregeld is.

In scheepvaart, zeevervoer, heeft de gewoonte ook een zelfstandige beteekenis.

In huuraangelegenheden worden door huurders en verhuurders leefregels in acht genomen die automatisch van toepassing zijn.

Plaatselijke gewoonten worden gevormd door bewoners van een zelfde streek die in gegeven onderlinge betrekkingen gemeenschappelijke regelingen treffen, die zoozeer in het algemeen gebruik doordringen dat zij, evenals de wet, verplichtend zijn.

Het is bij toepassing van de gewoonte dat het onecht kind dat niet erkend is, den naam draagt van de vrouw die in zijn geboorte-akte aangegeven is als zijnde zijn moeder. (17).

Louter gewoonte ook die aan de gehuwde vrouw het recht toekent den naam van haar echtgenoot te dragen en met dergelijke naamsaanduiding een in recht geldende onderteekening te geven.

De wet van 6 Fructidor, jaar II, bepaalt dat men geen ander naam mag dragen dan deze welke in de akte van den burgerlijken stand is opgeschreven, en geen wettekst voorziet dat de gehuwde vrouw op dien regel uitzondering maakt.

Luidens een oude gewoonte, waarvan het bestaan ons door Pothier en Merlin is aangegeven «verloor de vrouw die in het huwelijk trad de naam van haar vader, om dien van haar echtgenoot aan te nemen». (18).

Dit gebruik is in ons modern recht van kracht gebleven en werd slechts getemperd door de wet van 20 Juli 1932 over de wederzijdsche rechten en plichten van de echtgenooten, bij dewelke de vrouw die een afzonderlijk beroep uitoefent of handel drijft de toestemming van haar man moet bekomen om diens naam te bezigen in haar beroeps- of handelsbetrekkingen.

Het is nog de gewoonte die aan de gehuwde vrouw de rechtsbevoegdheid geeft om de uitgaven en aankopen te doen door het dagelijksch beheer van het huishouden gevergd.

Ook gewoonterecht dat toelaat bij de aangifte van eene geboorte aan den ambtenaar van den burgerlijken stand, het vertoonen van het kind, dat opgelegd wordt door artikel 55 van het burg. wetboek te vervangen door een geneeskundig getuigschrift.

En zoo bestaan tal van gebruiken en praktijk-

ken die in het gewoonterecht hun grondslag vinden.

De zelfstandige rechtskracht van de gewoonte werd overigens in het burg. Wetboek nergens uitdrukkelijk opgeheven, integendeel, de opstellers van de Code Civil hadden voorgesteld in den voorafgaanden titel van het wetboek een beschikking in te lasschen, waarbij bedongen werd dat bij gemis aan wettekst een aangenomen gebruik rechtskracht zou hebben :

« à défaut de texte précis sur chaque matière, zei Portalis, un usage ancien, constant, bien établi, une suite non interrompu de décisions semblables, une opinion ou une maxime reçue tiennent lieu de loi. (19).

De voorgestelde bepaling werd weliswaar niet aangenomen, maar de rechtskracht der gewoonte bleef als dusdanig onaangeroerd voor zooveel zij niet in tegenstrijd was met een bestaand wetsvoorschrift. (20).

Het burgerlijk wetboek zelf verwijst overigens vaak uitdrukkelijk naar de gewoonte.

In het uitgestrekt gebied van het verbintenissenrecht, namelijk, krijgt de gewoonte een belangrijke plaats.

— Overeenkomsten verbinden niet alleen tot hetgeen daarin uitgedrukt is, maar ook tot al de gevolgen die door de billijkheid, *het gebruik* of de wet aan de verbintenis, volgens haren aard, worden toegekend (art. 1135 B. W.) ;

— bij dubbelzinnigheid van een contract dient voor verklaring den toevlucht genomen tot *hetgeen in de landstreek gebruikelijk is* (art. 1159) ;

— *gebruikelijke bepalingen* worden geacht stilzwijgend in de overeenkomsten te zijn begrepen, ofschoon zij daarbij niet zijn uitgedrukt. (art. 1160).

Krachtens deze wetsbeschikkingen staat dus de gewoonte naast de wilsverklaring der partijen, tevens is zij een bron van recht, want zij geeft zekerheid aan hetgeen de partijen onzer lieten.

Hier geldt het een algemeene regel, die zich uitstrekt tot al de overeenkomsten.

Ook in een reeks bijzondere gevallen wordt door het burg. wetboek beroep gedaan op de gewoonte.

De plaatselijke gewoonte regelt onder meer de wijze waarop de vruchtgebruiker zijn genot uitoefent (art. 590 en 591 B. W.) het vaststellen van de hoogte van den tot scheiding dienenden muur tusschen twee naburige erven (art. 663)

den afstand welke dient behouden tusschen zekere bouwwerken. (art. 674)

Ook de wetsbepalingen die betrekking hebben op het huurcontract verwijzen dikwijls naar de gewoonte, namelijk wat betreft de termijnen die bij de opzegging van huur dienen in acht genomen, (art. 1736, 1762) de verplichtingen van onderhuurder jegens eigenaar (art. 1753) het huren van een kamer (art. 1758-1759) en nog menig andere gevallen die wij in den loop van het jaar van naderbij zullen bestudeeren.

U ziet door deze korte uiteenzetting dat de gewoonte, zoowel zelfstandig als ten aanvullenden titel daadwerkelijk als recht dient in acht genomen en als formeele rechtsbron stellig recht tot uitdrukking brengt.

Alhoewel de gewoonte door de codificatie op den achtergrond is geschoven, heeft zij toch hare zelfstandige rechtskracht behouden en is zij, naast de wet, waarmede zij niet dient verward te worden een verschijningsvorm van het recht gebleven. (23).

Het Zwitsersche wetboek neemt deze stelling uitdrukkelijk aan maar voegt er een derde rechtsbron aan toe : de overtuiging van den rechter, de rechtspraak.

Luidens artikel I van dit wetboek veropenbaart zich het recht op drievoudige wijze : door het wettenrecht, het gewoonterecht, het jurisprudentierecht. (3).

* * *

Tot ver in den loop der vorige eeuw werd algemeen aangenomen dat het oordeel van den rechter, buiten het bepaald geval dat aan zijn beslissing onderworpen was, geen gezag had.

We hebben gezien dat in den tijd der Fransche Omwenteling men de meening was toegedaan dat het gansche recht in de codificatie was vastgesteld en dat buiten het wetboek geen recht kon bestaan.

Het vroegere gezag van de rechtspraak was door den wetgever van 1804 geknakt geworden, de «arrêts de règlement» waarbij de Fransche parlementen en gerechtshoven hun opvatting nopens de een of andere rechtsvraag deden kennen, werden verbannen.

Men nam de voorzorg in den voorafgaanden titel van den Code Napoléon een bepaling in te lasschen (art. 5) waarbij het den rechter verboden werd bij algemeene en als regel geldende beschikking uitspraak te doen in de zaken die hem ter beroordeeling werden voorgelegd.

De taak van den rechter, volgens de heerschende gedachte, was enkel de bestaande wetsvoorschriften op concrete verhoudingen toe te passen.

Hij was volstrekte gehoorzaamheid aan de wet verschuldigd; in het wetboek lagen de beslissingen van ieder geval zorgvuldig opgesloten en den rechter had deze slechts met nauwkeurigheid daaruit af te leiden.

De wetsuitlegging, het omlijnen van het terrein dat een wetsbepaling bestrijkt was den wetgever voorbehouden en met de rechtsvorming had de rechter niets te maken.

«Les juges de la nation, had reeds Montesquieu gezegd, ne sont que des bouches qui prononcent les paroles de la loi, des êtres inanimés qui n'en peuvent modérer ni la force ni la rigueur». (23).

Ook Robespierre uitte zich in denzelfden geest: «Le mot jurisprudence doit être effacé de notre langue. Dans un pays qui a une constitution, une législation, la jurisprudence n'est autre chose que la loi». (24).

De eenvoudige waarneming van de dagelijkse rechtspraktijk leert ons dat deze opvattingen op loutere illusie berusten en dat door den rechter geheel iets anders wordt gedaan dan het brengen van een geval onder de in de wet gereedliggende regelen.

Wie een pleidooi in burgerlijke zaken bijwoont, zal bespeuren dat een advocaat zich nooit sterker gevoelt dan wanneer hij zich op de rechtspraak kan beroepen, en dat de debatten zeer dikwijls de ontleding en de vergelijking van rechterlijke uitleggingen ten grondslag hebben.

Het is het lijstje van de aangehaalde arresten en vonnissen dat de rechter, van dit pleidooi als het voornaamste, voor zijn vonnis naar huis neemt.

Het zijn de rechtspraak-verzamelingen die ieder jurist als het meest noodzakelijk bijhoudt.

Bestudeering van de ontwikkeling der rechtspraak, ontleding van het werk van hoven en rechtbanken, overeenstemming opzoeken tusschen verschillende beslissingen, beschouwt de wetenschap als een harer voornaamste taken. (25).

Het is voldoende om het even welk boek van rechtsleer te doorbladeren en men vindt er tal van aanhalingen uit de rechtspraak en verwijzingen naar arresten en vonnissen.

De erkenning van de rechtspraak als bron

van recht, wordt ons opgedrongen door de feiten zelf, want de rechtsbedeeling blijft steeds den bepalenden eindterm van het positief recht.

Geen wettelijke beschikking op gebied van het privaatrecht die niet door de rechterlijke machien heen moet om recht in werkelijkheid te worden.

De wetteksten die over het algemeen slechts abstracte formules zijn, hebben behoefte aan uitlegging, de gedachte van den wetgever moet door redeneering uit den tekst worden afgeleid, en dat is nu juist de taak van den rechter, weliswaar binnen de palen van een gegeven betwisting.

De opstellers van den Code Civil zelf gaven zich rekenschap dat de nieuwe wetgeving geen volledig en altijd duidelijke beschrijving van het recht inhield.

Portalis, die verder zag dan de meeste codificatoren, bekende rondt, dat het de opdracht van den rechter was de juiste beteekenis der rechtregels die in het wetboek neergeschreven waren op te sporen en aan te passen:

«Il est donc nécessairement une foule de circonstances», zoo sprak hij, «dans lesquelles un juge se trouvera sans loi. Il faut donc laisser au juge la facilité de suppléer à la loi par les lumières naturelles de la droiture et du bon sens.... Avec la folie de vouloir décider tous les cas, on ferait de la législation un dédale immense dans lequel la mémoire et la raison se perdraient également... Pour que les affaires de la société puissent marcher il faut donc que le juge ait le droit d'interpréter les lois et d'y suppléer». (26).

Dat de rechtspraak zulk een invloed zou hebben gekregen als zij thans heeft, zal ook Portalis wel niet hebben vermoed.

Wat er ook van zij, zeker is het dat de wetgever van 1804 aan den rechter de verplichting oplegt niettegenstaande het stilzwijgen, de duisterheid of de onvolledigheid van de wet recht te spreken (art. 4 voorafgaandelijk titel).

Hieruit volgt dat reeds ten tijde der codificatie onrechtstreeks aan den rechter de opdracht werd gegeven aan de rechtsvorming deel te nemen.

Want wanneer de rechter den toe te passen regel in de wet niet vindt, dan is hij er wel toe gedwongen zelf dien regel te vormen, 't zij bij analogie met bestaande voorschriften, 't zij met beroep te doen op het gewoonterecht, 't zij een-

voudig met de bilijkheid of het rechtvaardigheidsgevoel als leidraad te nemen.

Zelfs daar waar een wettekst bestaat is de rechter soms tot rechtsvinding verplicht en wel namelijk wanneer de wetgever vage en rekbare uitdrukkingen in de wet stelt zooals : openbare orde, goede trouw, overmacht, gemis aan vooruitzicht, onrechtmatige daad, zorgen van den goeden huisvader, enz..

In dergelijke gevallen is het de taak van den rechter deze begrippen, die sterk gebonden zijn aan de veranderlijke tijdsomstandigheden in verband met de heerschende opvattingen nader te bepalen.

Wanneer nu een rechtsregel met bepaalde beteekenis in de wet is neergeschreven, dan nog kan het zijn, dat de rechter moet tusschenkomen om den regel uit te leggen, den zin ervan te verruimen of te beperken naar gelang de eischen van het maatschappelijk leven.

Vergeeten wij inderdaad niet dat het recht alleen geldt binnen een bepaalden tijd en in een bepaalden kring en dat het immer dient aangepast aan de wisselende maatschappelijke noodwendigheden.

Het is de rechter die, bij het niet handelen van den wetgever, de evolutie van het rechtsbegrip verzekert en in overeenstemming brengt met de nieuwe rechtsbehoefte ; de geschiedenis van een rechtsregel, bij onveranderd blijven van de wet, ligt in de rechtspraak.

Het komt voor dat de rechter het wettelijk voorschrift in een andere beteekenis laat gelden dan die welke de opstellers van de wet er oorspronkelijk hebben aan gehecht, of wel dat hij een bepaald standpunt verlaat om tot een nieuwe opvatting over te gaan.

Het gebeurt ook dat de rechtspraak zich niet bepaalt bij het uitbreiden of beperken van bestaande regels, maar dat zij, onder den drang van gedachtenstroomingen, nieuwe rechtsbegrippen in het leven roept ; b.v. het verbod van misbruik van recht, verbod dat door de Duitse en Zwitsersche wetgevers uitdrukkelijk is uitgesproken, maar waarvan het beginsel nergens in ons wetboek te vinden is.

Het is zelfs mogelijk dat de rechter, tegen de wet in, nieuw recht tot stand brengt.

Dit was namelijk het geval met de levensverzekering waarover ik U reeds sprak.

De verzekering op het leven is niet alleen in strijd met de opvatting van den wetgever van 1804, ze druicht ook in tegen art. 1119 van

het burg. wetboek bij hetwelk men zich in het algemeen niet kan verbinden, noch iets bedingen in zijn eigen naam dan voor zichzelf.

Trots de wettelijke nietigheid van het bedingen behoeve van derden was, rond het midden der vorige eeuw, de levensverzekering zoo diep in de zeden gedrongen dat de rechtspraak, door behendige wetsuitleggingen er toe kwam niet-tegenstaande de bepaling van art. 1119 de geldigheid van het contract tot levensverzekering te erkennen. (27)

Zooals U het kunt zien is het gezag der rechtspraak soms zoo sterk dat in vertrouwen op den regel door haar uitgesproken, in het maatschappelijk leven geheele instellingen zijn gebouwd en bepaalde verhoudingen van wijden omvang zijn geregeld.

Het ligt buiten twijfel dat de rechter optreedt als orgaan van rechtsvorming wanneer hij de wet uitlegt, de leemten ervan aanvult, de wetsvoorschriften nauwkeurig omschrijft, ze buigzaam maakt en ze aanpast op de praktische levensverhoudingen.

De rechtspraak is naast de wet en de gewoonte een zelfstandige rechtsbron en met den Franschen rechtsgeleerde Esmein mag gezegd worden : « C'est elle qui est la véritable expression du Droit Civil ; elle est la loi réelle et positive tant qu'elle n'a pas changé ; c'est donc elle autant que le Code Civil lui-même qu'il faut étudier ». (28)

* * *

Benevens de drie rechtstreeksche bronnen van het burgerlijk recht die wij in oogenschouw hebben genomen : — wet, gewoonte, rechtspraak, — wil ik een oogenblik uw aandacht vestigen op twee afgeleide rechtsbronnen : de rechtsleer en de billijkheid.

Toen Portalis, tijdens de bespreking van den voorafgaanden titel van den Code Civil er op wees dat de wetgever alle mogelijke rechtstoestanden niet kon voorzien en de rechter dus onvermijdelijk in zekere gevallen den gepasten regel in het wetboek niet zou vinden, noemde hij, naast de onafgebroken reeks van gelijke beslissingen, « une opinion reçue » als bron van recht.

Ook het Zwitsersch wetboek bevelt aan den rechter die bij leemte in de wet, zelf den rechtsregel tracht te vinden, van, benevens het beroep op de rechtspraak, gegevens te zoeken in de « solutions consacrées par la doctrine ».

Voor ons rijst dus de vraag : in welke mate is de rechtswetenschap een bron van recht ?

Een zelfstandige bron is de rechtswetenschap niet, want ze is niet bij machte haar leer op te leggen en heeft geen bindende kracht zooals wetgeving, gewoonte en rechtspraak ; de regels die zij als recht voordraagt hebben dan eerst praktisch gezag wanneer zij door de rechtspraak bekrachtigd zijn.

Het ligt nochtans buiten twijfel dat het recht vooral ten huidige tijde, voortdurend den invloed van de rechtsleer ondergaat en dat deze een kostbaar hulpmiddel bij rechtsvorming uitmaakt.

Immers de rechtsleer streeft naar betere kennis van recht, ze beijvert zich de wetsvoorschriften te ontleden en de ware toedracht ervan vast te stellen, ze poogt tot nadere bepalingen te komen daar waar de formuleering onvoldoende licht brengt, ze verwerkt de gegevens der andere rechtsbronnen, tracht nieuwe banen in te slaan, nieuwe opvattingen en rechtstelsels te verdedigen en altijd voort te bouwen daar waar andere maatschappelijke toestanden andere rechtsvormen eischen.

De rechtswetenschap geeft de richtlijn aan waarin, bij voorkomend geval, de rechter zich moet begeven, en de rechter op zijn beurt zoekt voorlichting bij de rechtsleer.

Hoe dikwijls wordt niet, in rechterlijke beschikkingen, alsmede overigens in pleidooien, de heerschende leer ingeroepen ? Hoe vaak wordt niet gesteund op de meening van dezen of genen gekenden rechtsgeleerde ? Geen juridisch boek of het houdt rekening met de rechtsleer.

Zeker is het dus dat de rechtswetenschap een factor van beteekenis is bij de rechtsvinding, enkele schrijvers beweren zelfs dat als wanneer een rechtsregel door een groot getal bevoegde rechtsgeleerden op dezelfde overeenstemmende wijze wordt verklaard, daaruit gewoonterecht kan vloeien en dat diensvolgens de rechtsleer een rechtschepende kracht kan verwerven. (29)

De rechtsgeschiedenis, ten anderen, leert ons dat dikwijls het werk van de wetgevers door de rechtswetenschap zorgvuldig voorbereid werd.

Zoo was het b.v. het geval met de wet van 24 December 1903 over de werkongevallen waarvan de grondslag gevonden werd en de werken van de rechtsgeleerden Sauzet en Sainctelette die, de eerste in Frankrijk, de tweede in

België, het beginsel der vermoedelijke verantwoordelijkheid der werkgevers in het licht stelden ; de wet over de rechtspersoonlijkheid van de vereenigingen zonder winstbejag van 31 Juni 1921, was de eindterm van lange rechtswetenschappelijke verhandelingen, de wet van 20 Juli 1932 over de wederzijdsche rechten en plichten van de echtgenooten was het resultaat van door de wetenschap verwerkte gegevens, en zoo waren menige wetten ter verwezenlijking van nieuwe stelsels of opvattingen door de rechtsleer opgebouwd.

Zowel bij wetgeving als bij rechtspraak heeft de rechtsleer een doorslaanden invloed en haar gezag als afgeleide rechtsbron wordt heden niet meer betwist.

Verre van dit gezag in twijfel te trekken wordt ten huidige dage de tusschenkomst der rechtsgeleerden, bij rechtsvorming voor onontbeerlijk en verplichtend gehouden.

In de rede die professor L. Cornil, als advocaat generaal ter plechtige zitting van het Hof van Verbreking, op 15 September l.l., uitsprak, en waarin hij op merkwaardige wijze de plicht van, den rechtsgeleerde in het licht stelde kwam spreker tot de conclusie : « dat wanneer de rechtsgeleerden zich niet bekommeren om de noodige hervormingen, welke dienen verwezenlijkt te worden, zulks van hunnentwege dient beschouwd te worden als een soort verraad tegenover de maatschappij ». (30)

* * *

Een laatste woord nu over een tweede aanvullende rechtsbron : de billijkheid.

Wat is billijkheid ?

« C'est le retour à la loi naturelle dans le silence, l'opposition ou l'obscurité des lois positives » zei Portalis tijdens de codificatie (31)

« Het is de regel die uit den aard der dingen vloeit en aan den eisch der gerechtigheid voldoet » volgens zekere rechtsgeleerden. (32)

Anderen drukken de meening uit dat billijkheid een vaag begrip uitmaakt dat voor nauwkeurige omschrijving moeilijk vatbaar is. (33)

Het komt mij voor dat dit begrip eenvoudig beantwoordt aan het rechtvaardigheidsgevoel dat ieder eerlijk mensch bezielt en waarop zijn besef van het recht, zijn rechtsbewustzijn is gesteund.

Van dit standpunt uitgaande, ligt het voor de hand dat de billijkheid een ingrijpenden invloed uitoefent bij de rechtsvorming.

De wetgever zelf heeft dan ook bij uitdrukkelijke bepalingen naar de billijkheid verwezen.

Artikel 565 B. W. onderwerpt aan de beginselen der « natuurlijke billijkheid » het recht van natrekking van roerende goederen.

Art. 1135, dat we reeds noemden bij onze beschouwingen over het gewoonterecht, meldt de billijkheid, naast het gebruik en de wet, als onderverzwegen grondslag der verbintenissen.

Art. 1854 verwijst naar de billijkheid voor de regeling der aandeelen onder vennooten.

De rechtspraak ook doet vaak beroep op de billijkheid om de leemten in de wet aan te vullen; daar waar de rechter, die luidens artikel 4 B. W. tot rechtspreken verplicht is, geen voldoende gronden vindt is de billijkheid een der factoren van rechtsvinding.

De rechtsleer op haar beurt blijft niet onverschillig aan het natuurlijk rechtvaardigheidsbegrip.

Nieuwe stellingen door de rechtswetenschap opgebouwd berusten wel meer op dit gevoel: b.v. de gansche leer van het « misbruik van recht » die van de « verrijking zonder oorzaak » waarvan de beginselen nergens geformuleerd zijn, vinden hun grondslag in de billijkheid.

Wetgeving, rechtstoepassing en rechtsleer zoeken dus in voorkomend geval steun bij de billijkheid en deze vaststelling bewijst u dat, bij rechtsvinding op grond van andere factoren de werking der billijkheid als aanvullende rechtsbron niet te onderschatten is.

Ik hoop dat deze, misschien wat uitgebreide overwegingen, betreffende de bronnen van het burgerlijk recht U de overtuiging zullen gegeven hebben dat de onderlinge samenwerking van deze verschillende rechtsgronden van het burgerlijk recht een levende, immer voortschrijdende, wetenschap maken die beheerscht wordt door de sociale werkelijkheid en dat het recht dan eerst doeltreffend is wanneer het rekening houdt met de stroomingen en strekkingen die zich in het maatschappelijk leven vertoonen.

Wij zullen de gelegenheid hebben in den loop onzer lessen van nader bij den invloed dezer rechtsgronden te onderzoeken.

Ik dank U voor de aandacht die gij aan deze uiteenzetting hebt geschonken.

(1) Bonnecase — Principes de Droit Civil — T. I, n° 52.

(2) Savatier — Bonaparte et le Code Civil — L'art de faire des lois (1927) — — blz. 42 tot 44.

Locré — La législation civile, commerciale et criminelle de la France — T. I. blz. 93 tot 99.

(3) — Bonnecase — L'Ecole de l'Exégèse — n° 12.

(4) Demolombe — Cours de Droit Civil — T. I. préface — blz. 3.

(5) Laurent — Cours élémentaire de Droit Civil — blz. 9.

(6) Laurent — Précis de Droit Civil — T. I. blz. 42-43.

(7) La Belgique judiciaire 1904 — col. 1207.

(8) Fr. C. von Savigny — Vom Beruf unsrer zeit für Gezeztgebung und Rechtswissenschaft — blz. 54 en volgende. (Thibaut und Savigny — 1914 — blz. 102).

(9) E. M. Meyers — Uitlegging en toepassing in Nederland van aan den Code Civil ontleende Wetsvoorschriften — blz. 1 en 2.

(10) Ferret — Recueil complet des travaux préparatoires du Code civil — T. XIV blz. 119.

(10) Ferret — Recueil complet des travaux préparatoires Code Civil — blz. 204.

(12) Van Nuffel — De rechten der Vrouw (1935) — blz. 18.

(13) Wittemans — De Wederzijdsche rechten en plichten der echtelieden (1933) — blz. 12.

(14) E. M. Meyers — (zie nr 10 — blz. 25).

(15) Bellefroid — De Bronnen van het Stellig recht — blz. 15.

(16) Bellefroid — De Bronnen van het Stellig recht — blz. 18.

(17) Lefebvre — De Droit Coutumier comme source formelle de Droit — blz. 152-153.

Planiol et Ripert — T. I. blz. 104 N° 100.

(18) Lebrun — La Coutume, ses sources, son autorité en Droit privé (1932) — N° 393.

(19) Locré — (zie Nr 3) T. I. blz. 259 — Discours préliminaire N° 11.

(20) Lebrun — (zie Nr 19) n° 282.

(21) Capitant — Introduction à l'Etude du Droit Civil — n° 17, blz. 51.

(22) G. Cornil — Le Droit Privé (1924) — blz. 69.

(23-24) Renard — La Valeur de la Loi (1928) — blz. 138.

(25) Scholten — Mr C. Asser's Handleiding tot de beoefening van het Nederlandsch Burgerlijk Recht (1931) algemeen deel — blz. 115.

(6) Locré — zie n° (3) T. I. blz. 583 en 585.

(27) Dupuich — L'assurance-vie (1922) — blz. 13 en volg. n° 9 en 10.

(28) Esmein — « La Jurisprudence et la Doctrine » — Rev. trim. du Droit Civil. — 1902 — blz. 12.

(29) Lebrun — (zie n° 19 n° 282 en volg.

(30) Rechtskundig Weekblad — 4 October 1936 — blz. 85.

(37) Locré — (zie n° 3) T. I, blz. 263.

(32) Bellefroid — (zie n° 16) blz. 191.

(33) De Page — De l'interprétation des lois — T. II, blz. 11.

BESCHOUWINGEN OVER DE AANPASSING DER WETGEVENDE ORGANEN.

DOOR Mr P. M. ORBAN (1)

Het is nu 55 jaar geleden — 15 October 1881, dat wijlen Edmond Picard ter inleiding van het zesde boekdeel der Belgische Pandecten zijn ophefmakend artikel schreef over «La confection vicieuse des Lois en Belgique».

Het loont zich ook heden nog eens terugblik te werpen op dit betoog. Na de methoden te hebben aangeklaagd die toenmaals bij het tot standkomen der wetgeving in gebruik waren — na te hebben gewezen op het wedervaren der wetsvoorstellen of ontwerpen die in het Parlement ingediend worden en besproken — en daaraan beschouwingen te hebben vastgeknoopt die van aard zijn om ons eenigszins tot deemoed te stemmen, kwam de groote jurist tot deze conclusie : dat eindelijk — want merkt hij op — men spreekt van deze hervorming sedert 1834 — de staatsraad moet tot standkomen en hij eindigt aldus zijne uiteenzetting :

«La réforme est nécessaire. Nous l'avons exposé avec une franchise qu'on accusera peut-être de brutalité; mais si nos concitoyens ont des âmes viriles, ils ne doivent pas plus craindre d'entendre la vérité, que nous de la dire. Tous les éléments sont préparés. S'il est vrai que la réforme n'est pas réclamée par cette masse indifférente qui chez nous ne demande jamais rien parce qu'elle ignore tout, et d'abord ses propres droits comme ses propres besoins, elle est signalée et sollicitée avec instance par les esprits clairvoyants à qui la nature et les circonstances ont donné cette force de pénétration et de prévoyance qui est la matière même de l'art de gouverner. Il ne manque que la bonne volonté du pouvoir législatif. L'accordera-t'il à cette mesure de salut public, nous n'en voulons pas désespérer. Il est vrai que depuis un demi-siècle environ, elle est en vain sollicitée, prise, abandonnée et reprise sans résultat. Mais aux réformes qui languissent des années, il suffit parfois d'une heure pour assurer la victoire. Qu'un homme de coeur, usant de l'initiative parlementaire, exhume de nouveau ce projet sur lequel à quatre reprises on a fait retomber la dalle de l'oubli, et il attachera son nom à une œuvre glorieuse. Si l'on tarde davantage le mal sera pour un long avenir, irréparable, car tous nos Codes seront révisés dans le style et le mode baroque de ce temps et apparaîtront comme les badigeons ou les ornements grotesques dont aux jours où le bon goût semblait mort pour jamais, on a recouvert et souillé l'art des époques privilégiées.»

Wij stellen ons angstvallig de vraag : zou

(1) Uit de redevoering door Senator Orban uitgesproken, op 17 November 1931, tijdens de bespreking der begroting van Justitie.

Edmond Picard, moest hij thans op meer dan een halve eeuw afstand, een tweede overzicht wagen van de parlementaire bedrijvigheid op het stuk der wetgeving, zijne beoordeeling niet verscherpen ?

Elk onbevooroordeeld toeschouwer zal het erkennen : noch de ontwikkeling onzer politieke partijen, noch de ontwikkeling onzer sociale verhoudingen, noch de moeilijkheden onzer economie, hebben sindsdien in ons Land het peil van onze wetten in gunstigen zin beïnvloed.

Wat wij aan veelvuldigheid hebben bereikt hebben wij ongetwijfeld zeer dikwijls aan hoe danigheid verloren.

De volksregeeringen hebben in 't algemeen in de laatste decennia hunne wetgevende lichamen niet weten aan te passen aan de vereischten des tijds.

De democratie heeft veel goeds : zij mag echter voor zich niet opeischen, dat ze in staat zou zijn buitenom onafwendbare aanpassingen de rechtsorde kwalitatief hoog te houden. Zij heeft ontegensprekelijk eene neiging om de onontbeerlijke hulp der *juristen* van de hand te wijzen om vooral beroep te doen op *legisten* wier betrachtingen doorgaans te eenzijdig op politieke bekommernissen zijn aangericht.

Dat is de eerste diagnose van het kwaad.

Een der hoogstaande vertegenwoordigers van de fransche rechtswetenschap heeft zeer onlangs gepoogd de invloed van de democratie op de ontwikkeling onzer burgerlijke rechtsinstellingen te kenschetsen en vooral de algemeene gedachtengang die deze evolutie kenmerkt onder den schijnwerper geplaatst van de ideeën die haar hebben beïnvloed. «Toute volonté du Parlement» schrijft Prof Ripert,

«est loi. Tout parlementaire peut proposer la loi. Une règle de droit civil vieille de plusieurs siècles, dont la valeur a été éprouvée et l'autorité confirmée par le temps, disparaîtra en quelques heures s'il plait à la majorité du Parlement, qui ne représente même pas la majorité des électeurs et encore moins le pays, d'improviser une règle nouvelle. Seule la lenteur de la procédure parlementaire vient au secours de la tradition. Le régime des décrets-loi a fait disparaître cet-

te dernière cause de conservation, et le mal est devenu pire». (1)

Er is echter benevens de tekortkoming die inherent is aan de democratische stelsels een tweede faktor die de wetgeving in alle parlementaire landen heeft bemoeilijkt en onheilzaam heeft beïnvloed.

De economische verhoudingen zijn thans niet meer wat ze waren 50 of zelfs 25 jaar terug.

Geen enkel land ontsnapt aan de noodwendigheid eener veelzijdige statale interventie op het gebied der levensbehoeften die voor een volk besloten liggen en omkneld worden in zijn sociale verhoudingen en in zijne economie.

Onder de tweevoudige drukking van de oorlogsjaren die het evenwicht tusschen voortbrengst en consumptie hebben verstoord en de wereldcrisis die in 1929-1930 losgebroken alle normale vooruitzichten heeft ontredderd, hebben alle landen hun toevlucht genomen tot dikwijls empirische maatregelen van geleide economie die een overproductie van den wetgevenden arbeid hebben veroorzaakt op een terrein waarvoor onze wetgevende lichamen ongeschikt of onbevoegd en in ieder geval onvoorbereid waren.

Indien het vroeger gebleken was dat onze wetgevers niet altijd juristen zijn geweest, bleek het thans dat ze ook als herstellende onzer geschokte levensverhoudingen niet waren opgewassen, en ik meen onder waardeering van de allerbeste inzichten en erkenning van het goede dat ongetwijfeld in die noodwetgeving tot stand kwam niemand onrecht aan te doen met te zeggen dat onze Regeeringen die de moeilijke opdrachten hadden te vervullen, die hun door de speciale machten waren opgelegd, onvermijdelijk en in vele gevallen werk hebben gepresteerd dat niet aan ernstige kritiek ontsnapt.

Wanneer ik hier de balans tracht op te stellen van hetgeen in de laatste jaren zoowel door het Parlement als door de Regeering werd verwezenlijkt zij het mij toegelaten enkele zinsneden aan te halen van den franschen econoom Prof. Gaeton Pirou in zijne merkwaardige studie over «La Crise du Capitalisme» :

«J'ai essayé de résumer, sans les affaiblir, les critiques que mérite la politique d'économie dirigée, en insistant moins sur les objections que l'on peut adresser à telle ou telle modalité rectifiable de cette

(1) Ripert Le Regime démocratique et le droit civil moderne. — Paris 1936,

politique que sur les considérations de principe qui portent contre le système lui-même. Faut-il donc conclure par un verdict de condamnation ? La majorité des économistes, en France tout au moins, n'hésitent pas à aller jusque-là. J'avoue que, personnellement, je suis d'un avis différent. Sans doute l'économie dirigée comporte des inconvénients, des risques, des dangers. Mais pour la bien juger, il faudrait la mettre en parallèle avec l'autre solution, celle qui se traduirait par l'abstention de toute action de la part des pouvoirs publics. Or je crois, que souvent, cette abstention comporterait des inconvénients, des risques, des dangers beaucoup plus graves encore» (1)

Ik heb gepoogd U het ziektebeeld te schetsen dat de wetgevende macht op dit oogenblik — trouwens niet alleen bij ons — ongetwijfeld vertoont.

Onze wetgevende organen zijn overlast : wij moeten voor ontlasting zorgen.

Denken wij er vooral niet aan dat alles beter zoude zijn in een dictatoriaal Staat.

«La dictature, aldus nog Prof. Ripert, fait disparaître le vice qui consiste à confier la confection des lois à ceux qui doivent en subir les effets, mais elle aggrave de mal de la toute puissance politique pour régler les relations entre les hommes, et souvent elle est obligée pour se maintenir de satisfaire autant d'intérêts qu'un Parlement.» (2)

Wij zullen ook niet ontkennen dat de verbeteringen die onlangs in onze parlementaire werkzaamheden werden aangebracht heilzaam hebben gewerkt : zij zijn echter ontoereikend tegenover een probleem dat zich iederen dag dringender voor ons stelt.

Ook onze noorderburen ontsnappen niet aan de behoefte met het oog op de technische voorbereiding der wetgeving naar andere formules te zoeken.

Ik vestig met genoegen de aandacht der hooge vergadering op het merkwaardig verslag, der commissie die onlangs in den schoot der Roomsche Katholieke partij tot stand kwam, en die vergaderde onder voorzitterschap van een zeer vooraanstaande Nederlandsche politicus, fractie-leider der partij, de heer Goseling.

Deze commissie heeft de herziening van het Nederlandsch staatsbestel in hare werkzaamheid betrokken. Zij was namelijk van oordeel dat er (1) in dezen tijd van vergroeide verhoudingen, die een overwoekering te zien geeft van het sociaal-economisch element in het staat-

(1) Gaetan Pirou. Le Crise du capitalisme. — Paris 1936.

(2) Rip. op. cit.).

(1) Een onderzoek omtrent de wijziging van ons staatsbestel, uitgave van het Algemeen Secretariaat van de R. K. Staatspartij 1936.

kundige leven, aanleiding bestaat om op doelmatigheidsgronden een praktische onderscheiding te maken tusschen de georganiseerde medewerking des volks aan de wetgeving in het algemeen, en die aan de algemeene wetgeving op sociaal-economisch gebied.»

In die samenvattende beoordeeling lijkt mij den grondslag te liggen van een oplossing die ik in alle bescheidenheid aan mijne vrienden en collegas van de Hooge vergadering zou willen ter overweging geven.

Ik formuleer ze aldus :

1°) Er moet naar gestreefd worden de taak van het Parlement op het gebied der wetgeving te verlichten door het inachtnemen van een onderscheid tusschen de algemeene wetgeving en de bijzondere wetgeving met sociaal-economischen inhoud.

2°) De algemeene wetgeving moet tot stand komen met de adviseerende hulp van een organisme dat — meer uitgebreid dan onze tegenwoordige bestendige raad voor wetgeving, eene vertakking of eene afdeeling moet worden van een in te richten staatsraad en dat voortaan zoowel voor de wetsontwerpen als voor de wetsvoorstellen — preventief zal worden geraadpleegd evenzeer nopens de opportuniteit als nopens de techniek der ontworpen wetgevende schikkingen.

3°) De wetgeving op sociaal en economisch gebied moet in ruime mate worden onttrokken aan den werkkring van het Parlement om zoohaast mogelijk te worden overgelaten minstens in zijne bizonderheden aan bedrijfsraden met publiekrechtelijken vorm, in het Kader der

syndicale vrijheid verstaan zijnde dat zij hunne legislatuur slechts onder control van het toporgaan der centrale macht zullen uitoefenen.

4°) Daar echter vooralsnog de bedrijfsraden bij ons het ontwikkelingsstadium niet bereikt hebben waarin ze zich reeds bij onze noorderburen bevonden, moet er gewezen worden op de noodzakelijkheid in de afdeeling van den staatsraad die de voorbereiding der wetgeving in zijn bevoegdheid heeft niet alleen hoogstaande juristen maar ook personaliteiten met grondige kennissen en ervaring op sociaal en economisch gebied te groepeeren.

Uit deze enkele richtlijnen moge blijken dat wij niet onvoorwaardelijk onze instemming kunnen betuigen met het voorstel dat door onzen geëerden collega Staatsminister Carton de Wiart, enkele dagen geleden in de Kamer van Volksvertegenwoordigers werd neergelegd betreffende de instelling van een Hof voor geschillen van Bestuur.

Ons inziens, en daartoe strekken ook de besluiten die onlangs werden getroffen door de commissie voor staatshervorming, ingericht door de Katholieke Vlaamsche Groepen van Kamer en Senaat, moet aan de nieuw op de richten instelling eene ruimere bevoegdheid worden gegeven, en moet daarin om op wetgevend gebied onze parlementaire inrichtingen te beveiligen, een veel ruimere medewerking van de legislatuur en van het in te richten raadgevend orgaan worden voorzien als dit tot nog toe het geval was met de Bestendigen Raad voor wetgeving, ingericht in 1912.

RECHTSPRAAK

Nr 53.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

25 October 1936.

Voorzitter : M. Simon.

Raadsheeren : MM. Delvaux en Ooms.

Adv. Gen. : Mr De Vooght.

SAMENWERKENDE VENNOOTSCHAP. — BEWIJS VAN LIDMAATSCHAP. — ART. 121. — ONDUBBELZINNIGHEID.

De aanneming van een persoon als vennoot eener samenwerkende vennootschap kan, wanneer hij geen deel heeft genomen aan de stichting van de maatschappij door geen ander middel worden bewezen dan door dit voorzien door artikel 121 van de geordende wetten op de vennootschappen, namelijk zijn hand-

teeken, geplaatst tegenover zijn naam en voorafgegaan door de dagteekening in het register dat krachtens artikel 120 van gemelde wetten moet worden gehouden. Er mag desaangaande geen dubbelzinnigheid mogelijk zijn, zooniet dient het lidmaatschap als niet bewezen beschouwd te worden.

Gielen t/ Middenstand, Spaar- en Leenbank.

Overwegende dat het beroep ingesteld is geweest in den door de wet voorgeschreven vorm en ten gepasten tijde; dat de ontvankelijkheid ervan niet wordt betwist;

Overwegende dat appelante aanvoert dat de eisch niet ontvankelijk is:

1) Omdat zij geen of nooit lid was of is geweest

van de samenwerkende vennootschap «Middenstand Spaar- en Leenbank»;

2) Omdat de vordering ingesteld is geweest door daartoe niet gerechtigde personen.

Ten aanzien van het eerste onderdeel van het middel tot niet ontvankelijkheid verklaring;

Overwegende dat het den grond der zaak betreft.

Ten aanzien van het tweede onderdeel van dit middel:

Overwegende dat de eisch ingesteld is geweest door de concordataire vereffenaars die benoemd werden den 8 Maart 1932 bij de bekrachtiging van een accoord tot faillissementvoorkoming dat, mits boedelafstand, aan verweerster in beroep is toegestaan geweest;

Dat bij vonnis in d.d. 15 Juni 1934 de Rechtbank van Koophandel zitting houdende te Antwerpen bij wijze van verklaring van bewust accoord heeft beslist dat de bewoordingen der concordataire overeenkomst de meest uitgebreide macht geven aan de vereffenaars en deze in 't bijzonder bekwaam maken tot het invorderen van de maatschappelijke aandelen ingeschreven door de vennoten;

Dat het vonnis uitgesproken den 8 Maart 1932 het gezag heeft van het gewijsde en derhalve thans noch het bestaan noch de geldigheid van het concordaat kunnen betwist worden;

Dat dienvolgens appelante tevergeefs gewaagt én van de door haar onrechtmatig beweerde wijze, waarop de vraag tot bekomen van het concordaat ingediend en de boedelafstand aangeboden werden én tevens van de beslissing waarbij de algemeene vergadering van verweerster in beroep later de concordataire overeenkomst verworpen en vereffenaars heeft benoemd om ter uitsluiting van wien ook de bank te vertegenwoordigen;

Dat het middel dientengevolge ongegrond is;

Overwegende dat voor het Hof verweerster in beroep toestaat, dat appelante haar overleden echtgenoot als lid der maatschappij niet kon opvolgen, en dat zij niet aandeelhoudster is geworden tengevolge van een overdracht van rechten;

Dat alzoo de eenige vraag die partijen in hooger beroep nog verdeeld houdt is of appelante al dan niet rechtstreeks aandeelhoudster is geworden;

Dat appelante dit ontkent en dienvolgens verweerster in beroep oorspronkelijk aanlegster, het betwist lidmaatschap moet bewijzen;

Overwegende dat appelante geen deel heeft genomen aan de stichting van de maatschappij, dat derhalve haar aanneming als vennoot door geen ander bewijsmiddel kan bewezen worden dan dit voorzien door art. 121 van de geordende wetten op de vennootschappen, namelijk door het handteeken van appelante, voorafgegaan door de dagteekening, geplaatst tegenover haar naam in het register dat uit kracht van art. 120 van bovenbedoelde wetten, dient gehouden;

Overwegende dat feitelijk vaststaat dat in het ledenregister van verweerster in beroep, appelante, tegenover de naam van haar overleden echtgenoot, haar handteeken heeft geschreven onderaan de woorden: «Vooruittrekking, Boom, 6 Augustus

1931», zonder eenige aanduiding betreffende het aantal aandelen waarop appelante zou ingeschreven hebben;

Overwegende dat het handteeken van appelante zelfs niet is geplaatst in de kolom voorbehouden voor de handteekens der leden;

Dat het dus het ondubbelzinnig handteeken niet is waarvan verweerster in beroep gewag maakt in hare besluiten, en het geenszins voldoet aan het gebiedend voorschrift van art. 121 der geordende wetten op de vennootschappen;

Overwegende dat het lidmaatschap van appelante dientengevolge niet bewezen is en dat de eisch dus ongegrond is.

Wat betreft den tegeneisch :

Overwegende dat tusschen partijen als onbetwist vaststaat dat appelante wegens de tenuitvoerlegging van het bestreden vonnis dat uitvoerbaar was bij voorraad 5699,07 frank aan verweerster in beroep heeft moeten betalen, dat laatstgenoemde tot teruggave hier som is verplicht;

Overwegende dat wat het overige van den eisch betreft er, voor de hierboven uiteengezette redenen, geen rechterlijke schuldvergelijking kan bestaan;

Dat de tegeneisch voor zoover hij strekt tot de betaling van de som van 4117,67 thans niet ontvankelijk is;

Om deze redenen :

Het Hof, alle niet uitdrukkelijk aangenomen besluiten afwijzende;

Ontvangt het beroep;

Rechtdoende : doet het bestreden vonnis teniet; verklaart de eisch ontvankelijk, doch ongegrond;

Veroordeelt verweerster in beroep tot de teruggave van de som van 5699,07 frank, die haar door appelante werd betaald ter uitvoering van het bestreden vonnis; verklaart de tegeneisch voor het overige hier et nunc niet ontvankelijk;

Verwijst verweerster in beroep in alle op beide aanleggen ontstane gerechtskosten.

Nr 54.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

6e Kamer. — 31 October 1936.

Voorzitter : M. Godding.

Raadsheeren : HH. Delvaux en Ooms.

Op. Min. : M. De Vooght, adv.-gen.

Pleiters : Mrs Wildiers en Winkelmolen.

KOOP OP TERMIJN. — FALING VAN KOOPER. — RECHT VAN VERBREKING EN TERUGNAME VAN VERKOOPER.

Wanneer er bij verkoop op termijn van een auto tusschen partijen werd bedongen dat in geval de koper in gebreke zou blijven een der voorziene afkortingen te betalen de verkoper het recht zal hebben zonder voorafgaande in mora-stelling, de onmiddellijke teruggave van den auto te eischen en desnoods er bezit van te nemen, is, in geval van faling van den koper, de curator niet gerechtigd teruggave van den auto te vorderen indien de verkoper te voren, ten gevolge der wanbetaling, verbreking der overeen-

komst heeft beteekend en terug in het bezit is gekomen van het voertuig.

Wildiers q.q. t/ Permeke.

Aangezien de oorspronkelijke eisch van beroeper aanlegger tot de veroordeeling strekte van beroepene-verweerder, om in de massa van het faillissement een auto Ford terug te brengen of bij gebreke eene som van fr. 30.000 in gezegde massa te storten: dat beroeper aanlegger alsnog de veroordeeling eischt van beroepene tot eene schadevergoeding van fr. 10.000 voor wederrechtelijke inbezithouding van den autowagen en gemis aan gebruik;

Aangezien in den gang der rechtspleging gezegde beroeper, in ondergeschikte orde, alsnog de veroordeeling eischte van beroepene, tot eene teruggave van fr. 25.000 op de som van fr. 41.425 door deze reeds opgestreken op den prijs der betwiste auto;

Aangezien het vaststaat dat gezegde auto door beroepene aangekocht werd op 22 April 1933, mits onmiddellijke betaling eener som van 16.125 fr. en voorts mits de regelmatige betaling eener reeks aangenomen wissels;

Aangezien er tusschen partijen uitdrukkelijk bedongen was, dat ingeval de koper in gebreke zou blijven een der wissels op den vervaldag te betalen... de verkoper (beroepene) het recht zou hebben, zonder voorafgaande in mora stelling, de onmiddellijke teruggave van het voertuig te eischen en desnoods, er bezit van te nemen zonder pleegvormen waar het zich ook moge bevinden; «en opdat de verkoper in staat zou wezen desgevallend het voertuig terug te nemen, zal gezegde verkoper een der contactsleutels en een der deursleutels behouden»;

Aangezien het niet betwist wordt dat de gebroeders Danckers in gebreke gebleven zijn den wissel, op 22 Maart 1934 vervallen, te betalen; dat gezegde wissel geprotesteerd werd op 24 Maart, en dat op 29 Maart aan gezegde gebroeders Danckers de verbreking van de verkoopovereenkomst werd betee-kend;

Aangezien diensvolgens, bij toepassing der contractuele schikkingen hierboven aangehaald, beroepene het recht had den wagen terug «in zijn bezit te nemen zonder pleegvormen en waar hij zich ook mocht bevinden»; dat het dus zonder belang is te weten of den wagen in bezit van beroepene gekomen is, onder voorwendsel er eenige herstelling aan te doen, en dat bijgevolg de vraag van beroeper dit feit te bewijzen niet ontvankelijk is;

Aangezien het faillissement der firma Gebroeders Danckers slechts uitgesproken werd door vonnis der Handelsrechtbank van Antwerpen, op 10 April 1934; dat reeds op 29 Maart voorafgaande de verbreking van den koop beteekend werd aan gezegde firma, in overeenstemming met eene vaste schikking van het contract;

Aangezien diensvolgens die verbreking werd afgehandeld tusschen beide partijen buiten eenige tusschenkomst van een of meerdere schuldeischers en vóór het faillissement; dat de bepalingen der wet op het faillissement, en namelijk van art. 546 dus, in casu, van geene toepassing zijn;

Aangezien beroeper evenmin het bewarend beslag den 22 Januari 1934, door een der schuldeischers in eigen naam op den auto gelegd, inroepen mag, daar den wagen in kwestie niet regelmatig in beslag genomen werd; dat ten andere beroeper niet bewijst dat de beslagleggende partij de procedure voor den bevoegden rechter zou ingeleid hebben binnen de acht dagen bij dewelke de voorzitter der Rechtbank van Koophandel het uitwerksel der inbeslagname had bepaald; en aldus beroeper niet bewijst dat de wagen nog in beslag zou geweest zijn op het oogenblik van de verbreking van den koop;

Aangezien daar, gelijk hooger uiteengezet, de verbreking alleen tusschen partijen afgehandeld werd de bedongen verbintenissen volstrekt onder hen dienden nageleefd, namelijk wat de reeds betaalde afkortingen betreft; dat de ondergeschikte vraag van beroeper om tegen die schikkingen in, beroepene te hooren veroordeelen tot de teruggave van 25.000 fr. op de betaalde afkortingen, als ongegrond voorkomt;

Om die redenen :

Het Hof,

Gehoord heer de Advocaat-Generaal De Vooght, in zijn eensluidend advies, ter openbare zitting gegeven, ontvangt het beroep en er recht op doende, verklaart het ongegrond, wijst beroeper er van af, en bekrachtigt het vonnis à quo; verwijst beroeper in de kosten van hooger beroep.

Nr 55.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN.

1e Kamer. — 21 December 1935.

Voorzitter : M. Lauryssens.

Rechters : MM. Van Mieghem en P. De Preter.

Pleiters : Mrs Verheyden, Hens en Van Scharen.

ERFRECHT. — TESTAMENT. — NIETIGVERKLARING WEGENS GEESTESVERBIJSTERING OF SUGGESTIE EN ERFENISBEJAGING. — BEWIJS.

De eisch tot nietigverklaring van een testament, gesteund op geestesverbijstering legt aan aanleggers het bewijs op dat de erflater volledig krankzinnig was op 't oogenblik der wilsuiging bij uitsluiting van elke heldere tusschenpoos.

Om te gelukken in eene vraag tot nietigverklaring van een testament wegens suggestie of erfenisbejaging moet men het bewijs leveren dat de bevoordeelde, dank zij arglistige inblazingen er in gelukt is van den erflater iets te bekomen waaraan deze laatste nooit zou hebben gedacht.

Engels t/ Engels.

Gehoord partijen in hunne middelen en besluiten;
Gezien de stukken des gedings;

Gezien de wet van 15 Juni 1935, art. 68 par. 2;

Aangezien de eisch der aanleggers strekt tot de nietigverklaring van het testament van 1 Augustus 1932 door de zuster van deze laatste gemaakt voor Notaris Mauritz Dierickx te Melsele (Waesland) en als legataris ten algemeenen titel aanstellende hare

zuster Wivina Engels, echtgenote Van de Vyver, van al hare goederen in vollem eigendom waarvan de Wet haar toeliet te beschikken;

I. Over de geestesverbijstering;

Aangezien aanleggers aanvoeren dat wijlen Mathilde Engels om wille van geestesverbijstering minstens van geesteszwakte in de onmogelijkheid zou geweest zijn om de draagkracht te beseffen der daad welke zij op 1 Oogst 1932 stelde daar zij inderdaad van daags te voren in een onafgebroken ijlttoestand zou verkeerd hebben onbewust van hetgeen haar omringde;

Aangezien eerst en vooral dient opgemerkt te worden dat de tekst van het testament welke toch door wijlen Mathilde Engels zelve gedikt werd, geen de minste blijken geeft van geestesstoornis en dat, al hadde er een gemis aan verstandelijk vermogen bestaan in hoofde van de erflaatster wat aanleggers wel schijnen bedoeld te hebben wanneer zij de geestestoestand van wijlen Mathilde Engels betitelden als geesteszwakte, dit gemis geene reden zijn kan tot vernietiging van het gewraakte testament wijl, om hiertoe over te gaan, de volledige krankzinnigheid moet bewezen worden;

Aangezien weliswaar aanleggers slechts behulpelijk de geesteszwakte inroepen en in hoofde de geestesverbijstering, en zij te dezer einde aanbieden om door getuigen te bewijzen: zekere ijlttoestand van wijlen Mathilde Engels zonder aanduiding van bepaalde feiten welke kenschetsend zouden zijn van die geestesverbijstering;

Aangezien nochtans aanleggers hoofdzakelijk te bewijzen hebben dat wijlen Mathilde Engels volledig krankzinnig was op het oogenblik van hare laatste wilsuiting, bij uitsluiting van elke heldere tusschenpoos (Laurent deel II N° 116; Galopin N° 6, blad II, Luik, 27 Juni 1932, Luik, 3 November 1933);

Aangezien de ter bewijsvoering gekwoteerde feiten waarop verweerders werkdadig moeten kunnen antwoorden, niet stipt en niet nauwkeurig genoeg omschreven zijn om weerhouden te worden en zij bovendien geen zekerheid zouden verschaffen aangaande den aangeklaagden geestestoestand van Mathilde Engels op 1 Oogst 1932, om 11 uur voormiddag (Demolombe, deel I, N° 368; Kluyskens-Schenk & Test., bl. 50);

Aangezien de vraag voor zooveel zij dus gesteund is op geestesverbijstering niet weerhouden kan worden;

II. Over de suggestie en erfenisbejaging.

Aangezien aanleggers om in dit deel hunner vraag te gelukken zouden moeten bewijzen of minstens aanbieden te bewijzen dat verweerder Wivina Engels, dank zij arglistige inblazingen, er toe gekomen is om van de erflaatster iets te bekomen waaraan deze laatste anders nooit zou gedacht hebben;

Aangezien de feiten zooals ze worden voorop gezet door aanleggers niet allen elk bedrog onwaarschijnlijk maken maar ook in geen de minste mate aantoonen dat wijlen Mathilde Engels van een vroeger of andere voornemen zou afgezien hebben door listige kunstgrepen en leugenachtige inblazingen vanwege Wivina Engels;

Aangezien weliswaar de aanleggers de eerste zinsnede van het bewuste testament inroepen om te besluiten dat voorheen wijlen Mathilde Engels andere bedoelingen heeft gehad betreffende hare nalatenschap doch dat deze zinsnede in onderhavig geval en bij afwezigheid van elk andere, gegeven betreffende mogelijk vroegere wilsbeschikkingen dient aanzien te worden als een gebruikelijke formule;

Aangezien de terzake aangehaalde feiten overigens zeer vaag al werden zij bewezen in geen geval het karakter van de aangeklaagde overhalig en bejagingsdaden zouden uitwijzen zoo min als ze zouden kunnen aantoonen dat de erflaatster om den tuin werd geleid en hare vastgestelde inzichten niet ingevolg heeft;

Aangezien dat verre van blijk te geven van eenen afgeweken wil, of van eenen afhankelijk verkeerden geest de door wijlen Mathilde Engels genomen uiterste wilsbeschikking aanwijst dat zij hare zuster heeft willen vergoeden voorwat deze laatste blijkbaar te weinig was toebedeeld geworden in de deeling door de ouders Engels onder hunne afstammelingen gedaan;

Aangezien er dan ook geene redenen zijn om het bewijs der aangehaalde feiten toe te laten;

Om deze redenen, de Rechtbank:

Geeft akte aan aanleggers dat zij het geding in zijn geheel en in elk zijner deelen en tegenover elk hunner op meer dan 100.000 frank schatten;

Geeft akte aan verweerders Matheus Engels en Raphaël Van de Vyver dat zij hunne wederzijdsche echtgenooten Marie De Langhe en Wivina Engels machtigen om in rechte te staan;

Verklaart den eisch ontvankelijk doch ongegrond, wijst aanleggers ervan af en veroordeelt ze gezamenlijk tot de kosten.

Cf. — Beroepshof Brussel, 28 Juli 1913, Revue pratique du Notariat 1913, bl. 517, Burg. Rechtb. Antwerpen, 8 Maart 1899. Pas. III bl. 329, Charleroi, 13 Maart 1927. Pas. 1928 III 62. Rechtbank Luik, 27 Juni 1932. Pas. 1933 III 2. Beroepshof Luik, 6 November 1902 P. P. 1903 337. Burg. Rechtbank Antwerpen 8-9 Juli 1925. Revue pratique Notariat 1925, bl. 245. Burg. Rechtb. Brussel, 27 Jan. 1927. Revue Pratique Notariat 1927, bl. 520.

Nr 56.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUSSEL (in beroep)

1e Kamer. — 7 Juli 1936.

Voorzitter: Baron Gilsen de Rouvreur
Openb. Min.: Mr. Sottiaux.

Pleiters: Mters E. Verbrugghen en A. Clerens

I. — BEVOEGDHEID. — BETWISTING INZAKE PACHTAANGELEGENHEDEN. — BEGROOTING.
II. — OPZEG MET AANGIFTE VAN VERKEERDEN DATUM. — ONVERSCHILLIGHEID.

I. Het geschil nopens de van waarde verklaring van een opzeg in pachtaangelegenheden vindt zijne begrooting in de wet zelf en is gelijk aan de pacht-prijs van twee jaren.

II. Een opzeg gedaan met aangifte van verkeerden

datum vindt zijne nadere verklaring in de wet en is geldig.

Gezien de beteekende kopij der dagvaarding gegeven door geboekt exploit van deurwaarder Van Den Eynde, verblijvende te Assche, in dato 22 Mei 1936, de geboekte uitgifte van het vonnis gewezen op 29 Mei 1936 door de Vrederechtbank van Assche, de akte van beroep beteekend door geboekt exploit van deurwaarder Van den Eynde, verblijvende te Assche in dato van 27 Juni 1936, en de conclusiën van de partijen; overwegende dat de eisch voor doel heeft de verbreking van een mondelinge pacht en de betaling van belastingen verschuldigd krachtens de pacht.

Dat de waarde van de betwisting op de verbreking elf honderd vijftig frank, bedrag van het te vervallen huurgeld, bevat en het beloop der rechtspraak in laatsten aanleg van den eersten rechter overtreft.

Dat op 15 December 1933 opzeg is gedaan geweest voor den 25 December 1935; dat het zonder belang is dat de datum waarop de opzeg zijn werking moest uitoefenen, *onjuist «drie en dertig» vermeld geweest is*, in plaats van «vijf en dertig»; dat inderdaad de beroepene zich niet heeft vergist of kunnen vergissen op den datum waarop den opzeg gegeven was;

Dat de belastingen niet betwist zijn.

Gezien de artikels van de wet van 15 Juni 1935 aangehaald in het vonnis waarvan beroep daarenboven artikel 24 der zelfde wet.

Om deze redenen,

De Rechtbank,

Gehoord, Mijnheer Sottiaux, 1ste Substituut Procureur des Konings in zijn eensluidend advies.

Ontvangt het beroep en recht doende, zegt dat de betwiste opzeg geldig is en dat de pacht op 25 December 1935 geëindigd is.

Nr 57.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE KORTRIJK

25 Juni 1936.

Voorzitter : Mr Lagrange.

Pleiters : Mrs E. Van den Berghe en L. Desmedt.

BURGERLIJKE RECHTSPLEGING. — ONDEELBAARE MEERVOUDIGE VORDERING MET BURGERLIJK EN HANDELSKARAKTER. — UITSLUITENDE BEVOEGDHEID DER BURGERLIJKE RECHTBANK.

Een meervoudige vordering die gezien haar aard, ondeelbaar is en deels onder de bevoegdheid van het vrederecht deels onder die van de Handelsrechtbank valt, kan enkel beslecht worden door de Burgerlijke Rechtbank, dewelke inderdaad bevoegd is om te kennen over alle betwistingen die niet vallen onder de bevoegdheid van uitzonderingsmachten.

Secours de Belgique t/ Voet.

Aangezien de verzekeringsmaatschappij «Le Se-

cours de Belgique» hooger beroep instelt tegen een vonnis van den heer Vrederechter van het tweede kanton Kortrijk geveld op 21 Mei 1935 waarbij deze Rechter zich onbevoegd heeft verklaard om kennis te nemen van een vordering in betaling van enkele verzekeringspremiiën door beroepster geeischt van verweerder in beroep;

Aangezien verweerder in beroep ofschoon behoorlijk gedagvaard niet verschenen is en geen pleitbezorger heeft aangesteld;

Aangezien uit de gegevens der zaak is gebleken dat bij verzekeringsovereenkomst tusschen partijen gesloten, beroepster mits betaling eener enkele overeengekomen premie verweerder in beroep tot beloop eener bepaalde som heeft verzekerd tegen de gevolgen van alle lichamelijke ongevallen en waarbij hij evengoed tijdens het uitoefenen zijner handelsverrichtingen als ter gelegenheid zijner bezigheden in het privaat leven het slachtoffer zou kunnen wezen;

Aangezien de gesloten verzekeringsovereenkomst verweerder in beroep diensvolgens tegelijk tegenover ondeelbare handelsgevaaren en burgerlijke gevaaren waarborgt mits betaling eener onsplitsbare premie;

Aangezien derhalve beroepster vordering tot betaling der bepaalde verzekeringspremies een meervoudige vordering is die, ingevolge de onsplitsbaarheid van de premie en van de gewaarborgde gevaaren tevens onder de bevoegdheid valt van het vrederecht en van de handelsrechtbank doch niet volkomen en ten volle onder de bevoegdheid valt van iedere dezer rechtsmachten;

Aangezien het Vrederecht en de Handelsrechtbank beide uitzonderingsrechtsmachten zijn waarvan de bevoegdheid beperkender wijze wordt bepaald; dat zij diensvolgens slechts bevoegd zijn om kennis te nemen van betwistingen die volkomen onder hun bevoegdheid vallen. (Jur. des Flandres 1931-352);

Aangezien het dus met recht is dat de heer Vrederechter van het tweede kanton Kortrijk zich onbevoegd verklaard heeft om de hem voorgelegde betwisting te beoordeelen; dat de rechtbank van eersten aanleg immers de eenige rechtsmacht is die bevoegd is om kennis te nemen van meervoudige onsplitsbare vorderingen die gedeeltelijk van burgerlijke aard zijn en gedeeltelijk handelsbelangen betreffen; dat de Rechtbank van eersten aanleg immers bevoegd is om alle betwistingen te beoordeelen die niet onder de bevoegdheid vallen van uitzonderingsmachten en dat haar ten andere krachtens artikel 1 van de wet van 15 Maart 1932 algemeenheid van rechtsmacht wordt toebedeeld. (Pas. 1910, III, 356; Rev. Dr. Belge, 1930, p. 359);

Aangezien verder, ingevolge het ingesteld beroep, beroepster vordering thans aanhanging wordt gemaakt bij de rechtbank van eersten aanleg de eenige rechtsmacht bevoegd om de betwisting tusschen partijen te beslechten en dat de betwisting thans in staat is om beslecht te worden daar partijen in eersten aanleg te gronde hebben besloten; dat de rechtbank dus gerechtigd is de zaak aan zich te trekken en erover te vonnissen.

Aangezien beroepster vordering rechtmatig en

gegrond voorkomt dat in eersten aanleg verweerder in beroep slechts heeft opgeworpen dat hij geen motorvoertuig meer bezat en dat de gewaarborgde gevaren derhalve niet meer bestonden, maar dat hij volstrekt geen bewijs zijner bewering heeft opgeleverd of zelfs betracht; dat ten andere de oorspronkelijke verzekeringsovereenkomst tusschen partijen gesloten verweerder in beroep op algemeene wijze tegenover de gevolgen van alle lichamelijke ongevallen heeft verzekerd en dat het feit dat verweerder in beroep naderhand bezitter is geworden van een motorvoertuig slechts aanleiding heeft gegeven tot eene vermeerdering van de verzekeringspremie bij bijvoegsel aan de oorspronkelijke verzekeringsovereenkomst; dat het feit dat beroepene nu geen bezitter meer zou wezen van een motorvoertuig hem enkel zou gerechten eene vermindering te vorderen der afgeëischte premieën in de mate dat ze verhoogd worden ingevolge het overeengekomen bijvoegsel aan de verzekeringsovereenkomst, maar dat het overige der gevorderde premieën in alle geval onbetwistbaar verschuldigd is gebleven.

Om deze redenen:

De Rechtbank verleent verstek tegen verweerder in beroep bij gebrek te verschijnen en voor het profijt bekrachtigt het vonnis van den eersten rechter en de zaak aan zich trekkend verklaard beroepster vordering gegrond en veroordeelt derhalve verweerder in beroep aan beroepster te betalen de som van 1108,60 frank met de rechterlijke intresten.

Nr 58.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE TONGEREN

10 Juli 1936.

Voorzitter: Mr de Schaetzen.

Rechters: MM. Alberic en Ludovic Ulrix.

Op. Min: Mr Norbert Van Caeneghem.

Pleiters: Mters L. Driessen en J. Indeken.

EIGENDOM. — ONRECHTMATIGE TOEEIGENING VAN GROND DOOR EEN GEBUUR. — NIEUWE EIGENAAR. — RECHTSVORDERING PROPRIO JURE.

De eigenaar van een onroerend goed is gerechtigd zich te verzetten tegen de verminking van zijn goed en tegen de onrechtmatige toeëigening van grond door een gebuur gepleegd, zelfs als die verminking of toeëigening is geschied vóór hij eigenaar is geworden. — Hij kan in dit geval optreden niet als rechtvolgver van den vorigen eigenaar, maar proprio jure.

N. V. Maatschappij voor onroerend bezit t/
Lemmens en Graulus.

Overwegende dat aanlegger in dato 21 Oogst 1933 een handelshuis met aanhoorigheden aankocht, gelegen te Genck-Waterschei, ter plaatse Staalen, sectie A, van het kadaster nummer 907/s, groot 3 aren 88 ca., hebbend een breedte van zes meter tegen de Staalenstraat en zulk op gansch de diepte; dat deze eigendom voorheen toebehoorde aan den genaamden

Edgard Florent Graulus en door de schuldeischer van dezen laatste bij dadelijk uitwinning te koop werd gesteld;

Overwegende dat aanlegster beweert dat de verweerders die eigenaars zijn van een onroerend goed dat aan hooger aangehaalden eigendom grenst, wederrechtelijk een strook gronds hebben ingepalmd die haar toebehoort, dewelke strook eene breedte heeft van 72 centimeter en de gansche diepte van haar goed beslaat; dat zij vordert dat de verweerders de bouwwerken zouden wegruimen die zij op deze strook hebben opgericht;

Overwegende dat de beweerde inpalming waaraan verweerders zich plichtig gemaakt zouden hebben plaats heeft gegrepen op een oogenblik dat aanlegster den eigendom niet verworven had van het goed ten nadeele van hetwelk de onrechtmatige toeëigening zich zou hebben voorgedaan, doch dat de verweerders daaruit ten onrechte besluiten dat aanlegster om deze reden niet tegen hen mag optreden, daar zij slechts opvolgster is onder bijzonderen titel van den voorgaanden eigenaar en bijgevolg geenszins in dezzen rechten treedt;

Overwegende dat aanlegster in het tegenwoordig rechtsgeding niet optreedt in hoedanigheid van rechtvolgster van den genaamden Graulus, van dewelke zij zelfs den haar nu toebehoorenden eigendom niet eens bekomen heeft, vermits de verkoop heeft plaats gegrepen ten verzoeken zijner hypothecaire schuldeischers, maar dat zij proprio jure handelt, en het persoonlijk recht uitoefend dat iedere onroerende eigenaar bezit zich tegen de verminking van zijn goed te verzetten en onrechtmatige toeëigening vanwege geburen te beletten, zelfs wanneer deze werden gepleegd vóór den tijd, dat hij eigenaar werd, onder voorbehoud natuurlijk der beginselen der verjaring;

Overwegende nochtans dat de door aanlegster beweerde inpalming niet bewezen is en dat het dus betaamt een deskundige aan te stellen om de gegrondheid harer grieven na te gaan;

Om deze redenen:

De Rechtbank, uitspraak doende in openbare zitting;

Verklaart de vordering ontvankelijk alvorens ze te beoordeelen;

Duidt aan in hoedanigheid van deskundige den heer Jean Alberty, gezworen landmeter, woonachtig te Tongeren, met opdracht den plaatselijken toestand te onderzoeken en te beschrijven, in het bijzonder na te gaan of de verweerders onlangs een strook gronds hebben ingepalmd ten nadeele van den eigendom toebehoorende aan aanlegster, gelegen te Genck-Waterschei, ter plaatse Staalen, Sectie A van het kadaster, nummer 907/s, groot drie aren 88 centiares met een breedte van 6 meter langs de Staalenstraat, de ingepalmdde strook hebbende een lengte gelijk aan de diepte van het hooger beschreven goed en hebbende eene breedte van 72 centimeter, tevens te onderzoeken of verweerders op deze strook bouwwerken hebben opgericht en er de beschrijving van te verschaffen.

Behoudt de kosten voor.

Nr 59.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE YPER
(in handelszaken)

16 September 1936.

Voorzitter : Mr H. Van de Vliedt.
Rechters : MM. Lefebvre en Waterblee.
Pleiters : Mters Delobel en Lommez.

FAILLISSEMENT. — VERKOOP VAN ONROERENDE GOEDEREN VOOR CONCORDATAIRE VERGADERING. — VERZOEK VAN CURATOR NIET ONTVANKELIJK.

Rechtspraak en rechtsleer zijn akkoord om te verklaren dat art. 477 niet toepasselijk is op onroerende goederen daar deze noch aan spoedig bederf, noch aan dringende waardevermindering onderhevig zijn. Deze stelling moet destemee worden bijgetreden daar de wet in 't bijzonder de wijze van den verkoop van die onroerende goederen, na verwerping van het akkoord, aanduidt en regelt.

Lommez qq. t/ Opsomer.

Aangezien de eischer, qualitate qua, zich steunend op artikel 477 alinea 2 van het wetboek van koophandel, de toelating vraagt om, voor het houden van de concordataire vergadering, een onroerend goed, dat van de actieve massa van dat faillissement, welk hij beheert, afhangt, te verkopen;

In rechte :

Aangezien het woord «voorwerpen» welk door den wetgever in artikel 477 gebezigd wordt in het algemeen, noch in de rechtstaal, noch in de gewone taal, onroerende goederen aanduidt;

Aangezien het des te minder mogelijk blijkt de onroerende goederen te rekenen bij de «voorwerpen», die, gedurende de voorbereidende rechtspleging mogen te gelde gemaakt worden, daar de wet in 't bijzonder de wijze van den verkoop van die onroerende goederen, na verwerping van het accoord, aanduidt en regelt. (L. Fredericq; Beginselen van het Belgisch Handelsrecht, Deel III, Faillissementen en Bankbreuken, bl. 280, n° 1255 b. in fine) ;

Aangezien rechtspraak en rechtsleer doorgaans accoord gaan om te verklaren dat artikel 477 niet toepasselijk is op de onroerende goederen daar deze goederen noch aan spoedig bederf noch aan dringende waarde-vermindering onderhevig zijn;

In feite :

Aangezien een geding op verzet van verweerder tegen het vonnis dat de falng tegen hem uitsprak, hangend is voor de Rechtbank ;

Aangezien het, in die omstandigheden, weinig geraadzaam blijkt op de vraag van den curator in te gaan, die, desgevallend, dringende bewaringsmaatregelen, tot het behoud van het onroerend goed, zou kunnen nemen;

Gezien artikelen 2, 34, 35, 36, 37, 40, 41 en 68 der wet van 15 Juni 1935 over het gebruik der talen in gerechtszaken;

Om deze redenen :

De Rechtbank, wijzend in koophandelszaken,

rechtdoende op tegenspraak, alle verdere of tegenstrijdige besluiten afwijzend, en gehoord den heer Rechter Van de Vliedt, Rechter-Commissaris van bewuste falng, in zijn verslag, uitgedrukt in de Nederlandsche taal, verwerpt den eisch, als ongegrond, en veroordeelt den eischer; qualitate qua, tot de gedingskosten.

Nr 60.

SCHEIDSRECHTERLIJKE UITSpraak

27 September 1936.

Scheidsrechter : Mr Paul De Schrijver.

Pl. : Mrs Van der Plancken en Van der Mensbrugge.

KOLONIAAL RECHT. — DIENSTCONTRACT UIT TE VOEREN IN BELGISCH CONGO. — VERBREKING. — TOEPASSING VAN HET DECREET VAN 31 OCTOBER 1931. — SCHADE GELEDEN DOOR LAATTIJDIGE SALARISUITKEERING. — TERUGBETALING VAN AANDEELNEMING IN DE VENNOOTSCHAP. — VERHOOGING VAN HET LOON TOT HET DOOR HET DECREET VASTGESTELDE MINIMUM.

Op de verbreking van een dienstcontract, uit te voeren in Belgisch Congo, is het decreet van 31 October 1931 toepasselijk. De aan den bediende toe te kennen schadevergoeding bedraagt het dubbele van den wettelijken opzegtermijn van drie maanden, zijnde zes maanden.

Uitkeering van een vergoeding voor schade geleden door het laattijdig betalen van het loon is uitgesloten indien er geen rechtstreeksch verband tusschen schade en laattijdige betaling bestaat.

De terugreis moet door de maatschappij betaald worden indien het dienstcontract zulks voorziet ook dan wanneer tusschen partijen betwisting was ontstaan aangaande den datum der terugreis.

De aandeelneming in de vennootschap door den bediende dient niet terugbetaald te worden daar de verhandelingen hieromtrent tusschen den bediende en een ten persoonlijk titel en in eigen belang optredenden beheerder, en niet met de maatschappij gebeurd zijn.

De beloofde premien vormen een verplicht aanvullend deel van het maandelijksch loon en dit loon moet volgens het decreet minstens de 3/4 der laagste door een koloniaal ambtenaar genoten jaarwedde bedragen.

Verhoeven t/ Plantations Moyaert.

Gezien het kompromies d.d. 23 Juni 1936 waardoor beide partijen de hierna omschreven geschillen onderworpen aan de beslissing van ondergeteekenden scheidsrechter welke tevens als middelaar optreden zou en ontslagen werd van alle pleegvormen behalve de samenroeping der partijen;

Gehoord de partijen ter zitting van 16 Juli 1936, in hunne middelen en besluiten, uiteengezet door de resp. raadslieden Mter C. Van der Planken, in de aanwezigheid van eischer in persoon, en Mr H. Van der Mensbrugge, anderzijds, alsook het sluiten der debatten op 15 September 1936 bevolen, nadat de bundels op 10 September 1936 neergelegd waren geweest;

Overwegende dat de eisch strekt tot de verbre-

king, ten voordeele van aanlegger, van een dienstkontrakt dat tusschen partijen op 19 Juni 1934 tot stand kwam om in het gewest Lomami (Belgisch Congo) uitgevoerd te worden, alsook tot het bekomen der volgende bedragen :

- 1) Fr. 20.000 ten titel van schadeloosstelling wegens bedoelde verbreking;
- 2) Fr. 10.000 wegens de laattijdigheid der uitbetaling van het maandelijksch loon, die den aanlegger verplicht heeft zekere beurswaarden ontijdig te verkoopen om in zijn eigen onderhoud te kunnen voorzien;
- 3) Fr. 6.000 overeenkomende met 3 maanden wedde, ingevolge de bepalingen der overeenkomst;
- 4) Fr. 7.000 voor onkosten der terugreis uit Congo;
- 5) Fr. 25.000 ten titel van teruggave eener aandeelneming, te vermeerderen met vergeldende interesten berekend aan 8 t. h. sinds 19 Juni 1934, en te verhoogen met 30 t. h. wegens waardevermindering van de Belgische munt;
- 6) Fr. 9.827,50 voor verdiende premiën;
- 7) Fr. 6.450 ten titel van loon voor Zondagwerk op 43 Zondagen aan fr. 150 per Zondag;

Dit alles samen met de rechterlijke interesten en de onkosten.

Overwegende dat verweerster een tegeneisch indient waardoor zij zelf de verbreking der dienstovereenkomst vervolgt ten laste van aanlegger, en wegens diens tekortkomingen en nalatigheden een schadevergoeding van 50.000 frank vordert;

Overwegende dat te St Mariaburg op 19 Juni 1934 onder meer overeengekomen werd dat eischer voor een termijn van drie jaar als agent der verweerster dienst zou doen in Afrika; op 3 Juli 1934 vertrok eischer uit Antwerpen en de diensttermijn zou beginnen vanaf den dag der aankomst op de plantages te Lusuku; buiten de wedde van 24.000 fr., betaalbaar per schijven van 2000 fr. op het einde van elke maand, werden aan eischer premiën toegevoegd : 25 fr. per hectare koffiebeplanting aan zijn zorgen toevertrouwd en 80 fr. per hectare koffiebeplanting door zijn zorgen aangelegd, met dien verstande dat deze premiën slechts na verstreken termijn zouden uitbetaald worden en na vaststelling der beplantingen door het plaatselijk bestuur in Congo;

Overwegende dat op 26 September 1935 't zij na ongeveer 13 maanden dienst, verweerster eigenmachtig einde stelde aan het dienstkontrakt, tegen 1 October 1935, en zich bereid verklaarde de tusschen partijen voorziene forfaitaire vergoeding van 3 maanden salaris uit te keeren, betaalbaar te Antwerpen, zonder dat haar aldus uit den dienst ontslagen agent rechten kon doen gelden op welkdanige andere vergoeding dan de verworven premiën;

Overwegende echter dat volgens artikel 18, al. 2 van het ter zake toepasbare Decreet van 31 October 1931, eischer, spijs de aangehaalde bedinging, vooreerst recht heeft op eene schadevergoeding van 12.000 fr., t.t.z. het dubbel van het loon dat eischer zou bekomen hebben indien de werkgever den wettelijken termijn van drie maanden vooropzeg eerbiedig had (art. 9 en 11 van het voormeld Decreet);

Overwegende dat deze vergoeding van 12.000 fr.

alsnog ontoereikend zal blijken, na de latere vaststelling van het percentage der premiën, en ter gelegenheid dier berekening tot het juiste cijfer zal aangepast worden;

Overwegende dat verweerster tevergeefs aanvoert dat eischer reeds op 29 September 1935 aan dergelijke schadeloosstelling zou verzaakt hebben; dat de door eischer op 29 September 1935 uitgedrukte wensch in Congo te blijven mits zekere tegemoetkomingen van anderen aard die overigens door verweerster niet eens in aanmerking werden genomen, allerminst als eene verzaking zou kunnen aanzien worden;

Overwegende dat eene bijkomende schadevergoeding wegens menigvuldige tekortkomingen van verweerster niet gerechtigd is; dat het gebrek aan voldoende beschikbare fondsen om regelmatig het maandelijks betaalbaar salaris uit te keeren verder ter behandeling komt, evenals de noodzakelijkheid waarin eischer beweert zich bevonden te hebben eene participatie te nemen in kapitaal- of stichtersaandeelen der verweerster;

Overwegende dat anderzijds ter zake niet bewezen is dat eene laatste bedriegelijk en in schijn aan eischer eene functie zou opgelegd hebben die in feite uitsluitend door zekeren heer De Wever als tijdelijke bestuurder moest uitgeoefend worden; dat de tusschenkomst van den gewestbeheerder van het Gouvernement der Kolonie beslist door de inboorlingen ware verwekt geweest indien de zwarte werklieden der verweerster door deze laatste gedwongen werden hun salaris in stoffen en niet in munt betaald te krijgen; dat de houding van eischer tegenover verweerster vanaf Augustus 1934 tot einde September 1935 uitwijst dat hij steeds wenschte zijn verplichtingen als agent te vervullen; dat eischer zich desnoods op artikel 16 van het Decreet had kunnen beroepen indien zijn werkgeefster blijk gaf van grove nalatigheid of tekortkomingen;

Overwegende dat evenmin een schadevergoeding van 10.000 fr. kan toegekend worden wegens verlies dat eischer beweert geleden te hebben tengevolge van een verkoop van titels;

Overwegende inderdaad dat indien de verkochte beurswaarden volgens opgaaf van eischer, sedert den datum der vervreemding in waarde zouden gestegen zijn, zij ook, buiten alle tusschenkomst of invloed van verweerster, hadden kunnen een prijsdaling ondergaan zoodat het ingeroepen verlies zonder rechtstreeksch verband staat tegenover eene aangevoerde verkoopverplichting, zelfs indien deze laatste het noodzakelijk gevolg van een verzuim in 't regelmatig uitbetalen van de maandelijksche wedde zou geweest zijn;

Overwegende overigens dat zoowel artikels 48 en 51 van het Congoleesch Burgerlijk Wetboek als 1150 en 1153 van het Belgisch Burgerlijk Wetboek, de uitkeering van dergelijke schadevergoeding buitensluiten en dat indien op den datum der betaling van achterstallige loonen een algemeen voorbehoud werd gemaakt, de mogelijk verschuldigde interesten van verwijl door eischer niet eens berekend werden;

Overwegende dat, in de loutere veronderstelling dat het gebrek aan geldmiddelen voor zijn levens-

onderhoud buitengewoon nijpend was, eischer desnoods zijn titels had kunnen verpanden in plaats van dezelfde te verkoopen en de door hem betaalde interesten op de ontleende fondsen alsdan een rechtstreeksch gevolg zouden gebleken zijn van de laatstijdige salarisuitkeering;

Overwegende dat gepast voorkomt een bedrag van 1000 frank ex æquo et bono toe te kennen wegens het bewezen feit dat het maandelijksch loon niet op de vervaldagen geregeld werd, te vermeerderen met 30 fr. onkosten van het deurwaardersprotest betekkend den 15 Februari 1935;

Overwegende dat een schadevergoeding van 6000 frank op basis van artikel 12 van het tusschen partijen gesloten dienstcontract vervalt ten gevolge der hierboven toegekende schadeloosstelling van 12.000 frank;

Overwegende dat, ingevolge het dienstkontraakt, eischer gerechtigd is de onkosten der terugreis naar Europa te vorderen; dat de wensch door hem uitgedrukt niet op 1 October 1935 te moeten inschepen geen ontlasting der verplichting van repatriëren na zich kon slepen;

Overwegende dat onmogelijk kan aangevoerd worden dat in de dienstovereenkomst zekere bepalingen nopens de terugreis bedongen werden die aan verweerster zouden toegelaten hebben aan hare wettelijke verplichting te ontkomen;

Overwegende dat op 26 September 1935 aan eischer medegedeeld werd dat einde gesteld werd aan zijn kontrakt, vanaf den eersten dag der daaropvolgende maand en dat de voorwaarden van artikel 12 stiptelijk zouden uitgevoerd worden;

Overwegende dat bedoeld artikel 12 luidt: « De ontslagen agent zal naar België terugkeeren op de kosten der maatschappij binnen den termijn en in de voorwaarden die hem door den Beheerraad zullen bekend gemaakt worden ».

Overwegende dat de Beheerraad nooit iets nopens bedoelde termijn en voorwaarden aan eischer liet weten en dat de willekeurige handeling van een bestuurder der verweerster in Afrika, die de reisticketten in alle overhaast besteld had, niet opweegt tegenover de uitdrukkelijk en uitsluitend aan den Beheerraad voorbehouden beslissing, klaarblijkelijk omdat eischer niet alleen agent was maar tevens aandeelhouder;

Overwegende bovendien dat volgens zekere vastgestelde bepalingen, het aan eischer contractueel toegekend commissieloon of liever de premiën berekend zouden worden na vaststelling der hoeveelheid verzorgde of nieuw aangelegde plantsoenen, door het plaatselijk beheer; dat de aldus voorziene en noodige vaststellingen, hetzij tegensprekelijk tusschen eischer en bestuurder der verweerster, hetzij door een officieel ambtenaar, onmogelijk binnen de daartoe ontoereikende tijdruimte van 48 uren konden geschieden;

Overwegende dat het bedrag van fr. 7000 als dusdanig niet betwist wordt en overigens vrijwel normaal voorkomt;

Overwegende dat eene schadeloosstelling van 25.000 fr. waarde eener aandeelneming tot dergelijk

beloop in verweerster's vennootschap, van allen grond ontbloot is;

Overwegende dat onafgezien de waarde die de gewone aandelen en de stichtersaandelen der verweerster mochten hebben in Juni 1934 en thans nog of niet meer zouden hebben, het aan eischer vrij stond deze aandelen wel dan niet te koopen; dat echter vaststaat dat het niet de verweerster is die de titels bezat en dat het evenmin de vennootschap is die den koop heeft gesloten en den bedongen prijs van fr. 25.000 heeft geïnd;

Overwegende dat de verhandelingen tusschen eischer en een ten persoonlijken titel en in eigenbelang optredenden beheerder der vennootschap, niet tegenover verweerster uitgespeeld kunnen worden;

Overwegende dat eischer eindelijk aanspraak maakt op fr. 9827.50 voor verdiende premiën en op fr. 6450 ten titel van loon voor Zondagwerk;

Overwegende dat niet aanneembaar is dat eischer gedurende bijna een gansch jaar onverpoosd zou gewerkt hebben zonder ooit een dag wekelijksche rust te genieten; dat indien het aan eischer beter paste des Zondags te werken, zulks niet wegneemt dat hij een andere rustdag heeft kunnen verkiezen, bij toepassing van art. 28, 2° van het Decreet;

Overwegende dat nopens de premiën partijen het niet eens zijn omtrent de hoeveelheden onderhouden of nieuw aangelegde plantsoenen; dat geen enkele expertise of officieele vaststelling kan ingeroepen worden noch overgelegd is waaruit zou kunnen afgeleid worden dat de door eischer opgegeven cijfers oprecht zouden zijn;

Overwegende echter dat de beloofde premiën een verplicht aanvullend deel van het maandelijksch loon moesten uitmaken en dat, steeds volgens het Decreet, dit loon minstens de 3/4 der laagste door een Koloniaal ambtenaar genoten jaarwedde moet bedragen (art. 26 al. 1 van het Decreet);

Overwegende dat deze laagste jaarwedde 40.000 frank bereikt en dat eischer op een jaarlijksch loon van minimum 30.000 fr. aanspraak mocht maken waar hij slechts 2000 fr. per maand uitbetaald kreeg;

Overwegende dat zonder in acht te moeten nemen of plantsoenen wel dan niet door eischer onderhouden en aangelegd worden, — en verweerster zou dan toch wel haren agent zonder meer veel spoediger ontslagen hebben indien hij ofwel totaal ongeschikt was tot werken ofwel geen enkele werkzaamheid presteerde — verweerster dus een bijkomend bedrag te betalen heeft tot beloop van 6500 fr. (13 maanden aan 500 fr.) welke ook de bestempeling weze van dezen toeslag: aanvulling van wedde of uitkeering van premiën, vermits de beloofde premiën zooals reeds gezegd, het aanvullend gedeelte van het loon moesten zijn;

Overwegende dat in verband met het jaarlijksch basisloon, premiën inbegrepen, dat aldus tot het wettelijk peil van 30.000 fr. per annum wordt verheven, de schadevergoeding wegens de eigenmachtige verbreking van het kontrakt, in plaats van 12.000 fr. een totaal van 15.000 fr. moet bereiken (art. 18 van het Decreet);

Overwegende dat, alles bijeengerekend, fr. 15.000 + fr. 1030. — + fr. 7000 + fr. 6500, eischer bijgevolg recht heeft op een totaal van 29.530 frank.

Wat den tegeneisch betreft :

Overwegende dat uit de bovenstaande beschouwingen ten volle spruit dat de vordering van verweerster tot beloop van 50.000 fr. zelfs indien zij de grenzen der wettelijke bepalingen niet overschreed, niet ontvankelijk is bij verzuim aan in morastelling, en bovendien ten volle ongegrond is.

Om deze redenen :

Wij, ondergeteekende scheidsrechter in laatsten aanleg als middelaar uitspraak doende, alle andere of tegenstrijdige besluiten van de hand wijzende :

Verklaren voor recht dat het dienstverband tussen partijen bestaande sedert 19 Juni 1934 eigenschermachtig door verweerster verbroken werd op 27 September 1935 en dat vanaf dezen datum 't dienstcontract ontbonden werd en zal blijven;

Veroordeelen verweerster aan eischer te betalen, ten titel van achterstallig loon, terugreisoonkosten en schadeloosstelling en voor slot van alle rekeningen, de som van fr. 29.530 met de rechterlijke interesten vanaf 10 Maart 1936, datum der aanmaning;

Ontzeggen aan aanlegger het overige zijner eischen.

Verklaren den tegeneisch tevens niet ontvankelijk en ongegrond.

Verwijzen verweerster in twee drden en eischer in een derde der onkosten van het scheidsgeding bepaald op fr., daarin niet begrepen de registratierechten op het kompromies.

Bij gebrek aan vrijwillige uitvoering van de ten laste der verweerster uitgesproken veroordeeling, verwijzen verweerster tot de onkosten van het neerleggen van het scheidsrechterlijk vonnis, alsook van de registratie- en uitvoeringskosten.

Nr 61.

CORRECTIONEELE RECHTBANK TE TURNHOUT

6 November 1936.

Voorzitter : M. Janssens.

Rechters: HH. van den Hove d'Ertsenryck en Swennen.

Op. Min. : M. Gaeremynck.

Pleiters : Mrs Stryckers en Van Nespen.

KANSSPEL. — VOORWAARDEN VAN STRAFBAARHEID.

De toestellen gekend onder de benaming «Perfect Vonk» en «Mills of Met Jackpot» dienen als kansspelen te worden aanzien, vermits het uitkomen der winnende nummers veel meer afhangt van het toeval dan van de behendigheid van den speler en bovendien deze toestellen aldus zijn samengesteld dat de speler in dwaling wordt gebracht over het aantal winnende samenstellingen.

Het strafbaar karakter van zulke toestellen wordt niet weggenomen door het feit dat zij na ieder spel eene snoeperij uitdeelen van geringe waarde, welke uitdeeling in dit geval alleen voor doel heeft het eigenlijk karakter van het toestel te verduiken.

O. M. t/ Vonk en cons.

Overwegende dat bewezen is dat de vierde tot en met de veertiende betichten, in het begin van December 1935, in hunne herberg één of meer toestellen hebben laten plaatsen, eigendom van den eersten betichte Vonk, en door tusschenkomst van den tweeden betichte Van Depoele, toestellen genaamd «Perfect Vonk», gebruikt door de klanten en welke volgens de betichting vallen onder toepassing van artikel 1 van de wet van 24 October 1902 op de kansspelen;

Dat de twaalfde betichte in dezelfde omstandigheden in zijne herberg een toestel heeft laten plaatsen, genaamd «Mills» of «Met Jackpot», eigendom van derden betichte Crols;

Overwegende dat de betichten aanvoeren dat bedoelde toestellen geen kansspelen zijn, doch, minstens de toestellen «Perfect Vonk», verdeelers van snoeperijen met premie;

Overwegende dat de werking van deze toestellen in het kort samengevat worden als volgt :

Elk toestel bestaat uit drie cilindervormige trommels, op éénzelfde as geplaatst en beschut door een ijzeren traliewerk.

Elke trommel vertoont een aantal figuurtjes, welke door een glazen ruit zichtbaar zijn, terwijl de trommels, in beweging gebracht door het werk van een veer en een hefboom, onafhankelijk van elkaar draaien rond de gemeene as. Om de trommels in beweging te brengen, steekt de speler een geldstuk van één frank in een daartoe bestemde gleuf en trekt aan den hefboom. Hij volgt met den blik het voorbijgaan der figuurtjes op de drie in beweging zijnde trommels. Het samentreffen van zekere vooraf bepaalde figuurtjes, na het stil vallen van het mechanisme, geeft recht bij het toestel «Perfect Vonk» op een zeker aantal speelmerken, welke kunnen, ofwel gebruikt worden ter betaling van een gelag, ten bedrage van 75 centiemen voor elk, ofwel aangewend worden voor een nieuwe partij, in vervanging van een geldstuk van één frank. Bij het Jackpottoestel worden de loten uitgekeerd onder den vorm van één-frankstukken, in plaats van speelschijven. Het toestel «Perfect Vonk» keert bovendien na elk spel een buisje pepermint of snoeperij uit ter waarde van 29 centiemen, hetgeen niet het geval is bij het Jackpottoestel. Het eerstgenoemd toestel bezit bovendien een mechanisme welk den speler, volgens den ontwerper, zou moeten toelaten invloed uit te oefenen op het stilleggen der trommels ten einde het samentreffen der figuurtjes in zekere mate naar eigen keuze te regelen. Het Jackpottoestel bezit eene inrichting Jackpot genaamd, bestaande uit een spel van hefboomen en kleppen aan de geldlade verbonden en welke opengaat voor eene bepaalde winnende samenstelling, zoodat in dit geval het geld, welk in den Jackpot is bijengekomen, tegelijk met het overeenstemmend lot wordt uitgedeeld;

Overwegende dat door het onderzoek en de proefnemingen van den deskundige hiertoe aangesteld, alsmede door het onderzoek ter zitting, bewezen is :

1°) dat in de onderzochte toestellen het mecha-

het stilleggen der trommels en bijgevolg op het nisme, welk moet toelaten invloed uit te oefenen op samentreffen der figuurtjes en het uitdeelen der loten (speelschijven of één-frankstukken) onbruikbaar is gemaakt : in het toestel «Perfect Vonk» zijn de hefboomen, welke in verband moesten staan met drie duwknoppen, weggenomen; in het Jackpottoestel zijn de hefboomen gebogen geworden;

2°) dat, zelfs, moesten de toestellen in regel zijn, het uitkomen van de winnende nummers veel meer afhangt van het toeval dan van de behendigheid van den speler, omdat verschillende oorzaken als de snelle toeneming van de snelheid der trommels, de schielijke verandering in de draaisnelheden, de invloed van de handeling van het in gang zetten, iedere voorafgaande berekening doen falen;

3°) dat bovendien de aanwezigheid van onechte figuurtjes, zoogenaamde «schijnfiguurtjes», den speler systematisch in dwaling brengen, door hem te doen gelooven aan vijf winnende samenstellingen, terwijl slechts één enkele kan uitkomen;

Overwegende dat derhalve de bedoelde toestellen als kansspelen dienen aanzien te worden vermits de uitdeeling der loten, zelfs indien de toestellen in regel zijn, bijna uitsluitelijk volgens de wetten van het toeval geschiedt, terwijl in de onderhavige omstandigheden, waar de normale werking der toestellen gewijzigd is in het voordeel van de uitbaters, de speler wel nog in de meening verkeert dat hij zijne behendigheid kan doen gelden, doch dat in werkelijkheid zijn tusschenkomst zonder invloed is; dat anderzijds de omstandigheid dat het toestel «Perfect Vonk» een buisje pepermint of andere snoeperij van geringe waarde uitdeelt, niet van aard is aan dit toestel zijn strafbaar karakter te ontnemen; dat immers deze toestellen in bedoelde herbergen niet geplaatst werden met het oog op den verkoop van pepermint of snoeperijen, zoodat er van een uitdeeler in den eigenlijken zin van het woord of van reclame voor een handelsartikel geen sprake kan zijn; dat in de gegeven omstandigheden geen uitdeeling enkel voor doel had het strafbaar karakter van het toestel te verduiken;

Overwegende dat de betichten onder nummers vier tot en met dertien bekend hebben dat zij uit de plaatsing van het toestel voordeel hebben getrokken, vermits hun 25 % werd toegekend van de ontvangsten; dat de tweede betichte een commissieloon ontving van 10 % op de netto-opbrengst der toestellen; dat de eerste en derde betichten deze opbrengst optrokken in hunne hoedanigheid van eigenaar der toestellen;

Overwegende dat de betichting, zooals ze hiervoren nader is omschreven, dus genoegzaam bewezen is ten laste van de betichten onder nummers één tot en met dertien, zijnde echter de feiten door deze betichten gepleegd in de maand December 1935 en begin Januari 1936, vóór 6 Januari 1936;

Overwegende dat de verschillende feiten ten laste van deze betichten het uitwerkfel zijn geweest van een zelfde misdadig opzet, zoodat er deswegens ten laste van ieder van hen slechts ééne enkele straf dient toegepast.

Overwegende dat er ter zake in voordeel van

tweeden betichte en van betichten onder nummers vier tot en met dertien, verzachtende omstandigheden voorkomen, spruitende voor vierde, vijfde, zevende, negende en tiende betichten uit hun vorig goed gedrag, voor tweede, zesde, achtste, twaalfde en dertiende betichten uit het feit dat zij nog geene correctionele straf hebben opgelopen, en voor elfde betichte uit het feit dat zij nog niet voor dergelijk misdrijf is veroordeeld geweest;

Overwegende dat er redenen voorkomen om aan de betichten onder nummers vier tot en met dertien slechts eene politiestraf toe te passen; dat de verjaring voor deze betichten onderbroken is geworden door het onderhoor van betichten door den heer Onderzoeksrechter op 27 Mei 1936 en op 29 Mei 1936;

Overwegende dat het niet ten genoegen van recht bewezen is dat de veertiende betichte, op gezegde plaats en datum, zich schuldig zou hebben gemaakt aan het feit hem hiervoren ten laste gelegd;

Gezien artikelen 1 en 6 der wet van 24 October 1902; 65, 85, 47, 42, 43, 40, 38, 50 van het strafwetboek; 21 2de lid, 23, 26, 28, van de wet van 17 April 1878; 1, 2, 4 van de wet van 27 Juli 1871; 176 van de wet van 2 Januari 1926; 1 van de wet van 27 December 1928; 186, 194 van het strafforderingswetboek; 9 van de wet van 31 Mei 1888; door den heer Voorzitter aangeduid;

Om deze beweegredenen, vonnissende bij verstek opzichtsens zevende en elfde betichten en op tegenspraak voor wat betreft de anderen :

De Rechtbank veroordeelt de betichten onder nummers een tot en met dertien, wegens de ten hunnen laste bewezen verklaarde feiten :

1°) de eerste en derde : ieder tot eene geldboete van 100 frank;

2°) den tweede : tot eene geldboete van 50 frank;

3°) de vierde, vijfde, zesde, zevende, achtste, negende, tiende, elfde, twaalfde en dertiende : ieder tot eene geldboete van 20 frank;

— geldboeten vervangbaar bij gebrek aan betaling binnen den wettelijken termijn : iedere boete van 100 frank door 1 maand, de boete van 50 frank door 15 dagen, en iedere boete van 20 frank door 3 dagen gevangzitting;

Zegt dat gemelde geldboeten verhoogd zijn met 60 opdecimen en gebracht : iedere boete van 100 frank op 700 frank, de boete van 50 frank op 350 frank en iedere boete van 20 frank op 140 frank;

En aangezien tweede, vierde, vijfde, zesde, achtste, negende, tiende, twaalfde en dertiende betichten nog geen veroordeeling beloopt hebben tot lijf- of boetstraffen en een maatregel van genadigheid van aard is om hunne verbetering te doen hopen;

Zegt dat de straf hiervoren tegen hen uitgesproken maar zal uitgevoerd worden voor zooveel binnen drie jaar aan tweeden betichte en binnen 1 jaar aan de anderen, een nieuwe straf voor misdaad of wanbedrijf zal worden opgelegd.

Verklaart verbeurd een speeltoestel «Mills» of «Met Jackpot», toebehoorende aan derden betichte, en de som van 10 frank in dit toestel gevonden, alsmede twaalf speeltoestellen merk «Perfect Vonk», allen toebehoorende aan eersten betichte, en de som-

men van 89 fr., 8 fr., 35 fr., 4,05 fr., 44,12 fr., 13 fr., 28 fr., 2 fr., 46,10 fr., 48 fr., 5,10 fr., 55,10 fr., en 47 jetons, in die toestellen gevonden, welke voorwerpen-toestellen gebruikt werden voor den dienst der spelen bedoeld in de betichting en welke sommen de gelden waren bij het spel ingezet.

Verwijst eerste en derde betichten ieder tot de helft van de kosten van het deskundig onderzoek, beloopende in het geheel 1803,90 frank;

En aangezien eerste en tweede betichten elkander geholpen hebben in het plegen van de feiten en door hetzelfde vonnis wegens hetzelfde misdrijf veroordeeld worden en tevens wegens hetzelfde misdrijf gepleegd respectievelijk door betichten onder nummers vier tot en met dertien, verwijst eerste en tweede betichten elkheel tot 2/14 van de andere kosten, en verwijst de betichten onder nummers drie tot en met 14 ieder tot 1/14 van zelfde andere kosten, welke in het geheel belopen op 273,85 frank; verklaart eerste en tweede betichten solidairlijk gehouden met ieder van de betichten onder nummers vier tot en met dertien tot het deel van de kosten ten laste van ieder dezer laatsten gelegd;

En aangezien derde betichte Crols door zelfde vonnis en wegens zelfde misdrijf verwezen werd als twaalfde betichte, verklaart dezen derden betichte Crols tevens elkheel gehouden, met eerste en tweede betichten, tot het deel van de kosten ten laste van dezen twaalfden betichte gelegd;

Verklaart gemelde gerechtskosten invorderbaar tegen eerste en derde betichten bij lijfswang, waarvan de duur wordt bepaald op acht dagen voor ieder;

Ontslaat den veertiende betichte Van Eyck van de actie tegen hem ingelegd, zonder kosten;

Gelast het Openbaar Ministerie met de uitvoering van het tegenwoordig vonnis.

Nr 62.

VREDEGERECHT TE BERCHEM

25 Augustus 1936.

Vrederechter : M. Baeten.

Pleiters : Mrs Marquet en Valerius.

ONRECHTSTREEKSCH BELASTINGEN. — VERHAAL VOOR DE RECHTBANK VOOR BETEKENING VAN DWANGBEVEL OF DAGVAARDING VANWEGE HET BEHEER. — ONONTVANKELIJK.

Inzake onrechtstreeksche belastingen zijn al de daden gesteld vóór dat een dwangbevel werd uitgegeven of een dagvaarding werd betekend vanwege het Beheer, daden van louteren administratieven aard die geen burgerlijk recht van den belastingsschuldige kunnen benadeelen en die door de Rechtsmacht niet kunnen beoordeeld worden, zonder het grondwettelijk beginsel der afscheiding tusschen de Staatsmachten te schenden.

Meyhi en consoorten t/ Gemeente Berchem.

Aangezien de eisch ertoe strekt nietig te hooren verklaren ten voordeele van : — eersten aanlegger,

Alb. Meyhi, den aanslag dienstjaar 1935, dragende artikels 28-29 van den rol, aan 3026,20 frank en 2882,10 fr. ; — tweeden aanlegger, Eugène Bureau, den aanslag dienstjaar 1935, dragende artikel 27 van den rol, aan 2676,37 frank ; — derden aanlegger, Edouard Michiels, den aanslag dienstjaar 1935, dragende artikels 25 en 26 van den rol, aan 2367,45 fr. en 2367,45 frank ; — vierden aanlegger, Armand J. Westerlund, den aanslag dienstjaar 1935, dragende artikel 24 van den rol, aan 2552,75 frank ; — vijfden aanlegger Paul De Coninck, den aanslag dienstjaar 1935, dragende art. 23 van den rol, aan 2470,40 fr. ; — zesde aanlegster, Mevrouw Rigole, den aanslag dienstjaar 1935, dragende art. 20 en 22 van de nrol, aan 5949,50 frank en 2470,40 frank ; — zevende aanleggers: a) Louis Goossens en b) Philomène Goossens, den aanslag dienstjaar 1935, dragende art. 21 van den rol, aan 2717,40 frank ; aanleggers te hooren ontslaan van hovengemelde belastingen en verweerster te hooren veroordeelen tot de kosten des gedings;

Gehoord partijen in hunne middelen en besluiten;

Aangezien aanleggers betoogen dat verweerster hen « aangeslagen heeft op den rol van de belasting opgesteld bij beraadslaging van haar Schepencollege op dato van 22 November 1935, voor hunne tusschenkomst in de onkosten van het plaatsen eener riool vóór hunnen respectievelijken eigendom » ; — dat de eisch steunt op de bewering dat deze aanslag onregelmatig is in zijn vorm en ongegrond;

Aangezien de partijen het eens zijn dat het ter zake gaat over eene onrechtstreeksche belasting;

Aangezien er in zake onrechtstreeksche belastingen geen rol, die den wettelijken titel tot inning der belastingen uitmaakt, bestaat ; — dat, blijkens de bestanddeelen der zaak, de « rol » waarop aanleggers doelen, niets anders is dan een staat volgens denwelke de kosten van zekere wegenis- en gezondheidswerken, uitgevoerd op den Grooten Steenweg te Berchem, tusschen de boordegenaars, gelegen aan den Westkant van den Grooten Steenweg, verdeeld worden, en die op 22 November 1935 door het College van Burgemeester en Schepenen der gemeente Berchem goedgekeurd werd;

Aangezien de partijen het verder eens zijn dat verweerster tot hiertoe tegen aanleggers geen dwangbevel heeft laten uitgeven noch hen rechtstreeks gedagvaard heeft tot invordering ; — dat al de daden tot hiertoe gesteld met het oog op de invordering van de ter zake bedoelde belastingen (opmaken en goedkeuring van vermelden verdeelingsstaat, aflevering van een « Waarschuwing-uittreksel » aan de belastingplichtigen) daden van louter administratieven aard zijn, die geen burgerlijk recht van aanleggers kunnen benadeelen en die Wij niet kunnen beoordeelen zonder het grondwettelijk beginsel der afscheiding tusschen de Staatsmachten te schenden (Vergelijk : — Verbreking, 27 April 1882, en de besluiten van den eersten advocaat-generaal Mestdagh de ter Kiele, Pas. 1882-I-110) ;

Aangezien de eisch dus onontvankelijk voorkomt ;

Om deze Redenen :

Wij, Achiel Baeten, Vrederechter van het kanton

Berchem-Antwerpen, uitspraak doende tegensprekelijk en in eersten aanleg, verklaren den eisch onontvankelijk, wijzen hem af en veroordeelen aanleggers tot de kosten des gedings, begroot op 106 frank.

WERKRECHTERSRAAD VAN BEROEP TE BRUGGE

Kamer voor Werklieden. — 22 September 1936.

Voorzitter : Mr Maertens.
Pl.: Mr. L.B. Van den Bussche en M. Slosse
(volmachtdrager).

GEZINSVERGOEDINGEN. — UITBETALING DOOR DE VERREKENKAS. — GEEN VERPLICHTINGSCHEPPENDE BEKENTENIS.
GEZINSVERGOEDINGEN. — BEWIJS VAN HOEDANIGHEID VAN LOONTREKKENDE. — SAMENWONEN. — VERMOEDEN.
GEZINSVERGOEDINGEN. — BEWIJS VAN HOEDANIGHEID VAN LOONTREKKENDE. — BESTAAN VAN PENSIOENKAART, LOONBOEKJE, ENZ. — GEEN BEWIJS TEGENOVER DERDEN.

De gezinsvergoedingen zijn niet op grond van een contract verschuldigd doch wel als maatschappelijke verplichting op grond van een wet van openbare orde. — Derhalve kan geen bekentenis ingeroepen worden, om er een recht op te steunen.

Het samenwonen van familieleden geldt als bewijs juris et de jure van de afwezigheid van een dienstverhuring, doch het afzonderlijk wonen is geen vermoeden in tegenovergestelden zin.

Het bestaan van een pensioenkaart, een loonboekje kan niet ingeroepen worden tegenover derden als bewijs van het bestaan van een dienstverhuring of arbeidscontract. — Vooral niet wanneer de vader de zoogenaamde werkgever is en deze stukken gemaakt heeft.

Compensatiekas Kristene Patroons t/ Verleure.

Gezien het vonnis van den Werkrechtersraad van Ieper gedagteekend 18 Mei 1936, de griffieakt van 15 Juni 1936, waarbij de Compensatiekas hoger beroep tegen dit vonnis aantekent en de akt van 24 Maart 1936 waarbij beroepene volmacht geeft aan Gaston Slosse;

Gezien de dagvaarding op 23-6-36 door A. Van Cappel, deurwaarder te Ieper, beteekend :

Al deze akten in het Nederlandsch opgesteld ingevolge art. 2 der wet van 15 Juni 1935;

Gehoord de partijen;

Aangezien de eerste Rechter het bestaan van een arbeidsovereenkomst erkend heeft tusschen beroepene en zijn vader, waarbij hij werkt, en gevolgentlijk de verplichting voor beroepster hem kindertoeslag uit te betalen;

Aangezien hij zijne beslissing op de volgende redenen steunt:

1. De compensatiekas heeft beroepene erkend als werkman, daar zij kindertoeslag uitbetaald heeft;
2. Beroepene woont bij zijn vader niet, zooals twee andere broeders;
3. Zijn vader betaalt voor hem werkloon en stort voor zijn ouderdomspensioen en kindertoeslag;

Over den 1sten reden:

Aangezien de verplichting tot familievergoeding uit eene vrije overeenkomst niet ontstaat, doch door den werkgever opgelegd wordt als een maatschappelijke plicht; dat zij van openbaar belang is;

Dat eene vrijwillige uitbetaling van deze vergoeding dus geen rechten kan doen ontstaan, wanneer de wettelijke voorwaarden voor het toestaan van deze vergoeding, niet vereenigd zijn;

Over den 2en reden:

Aangezien deze omstandigheid het bestaan van een daadwerkelijke vennootschap tusschen vader en zonen niet uitsluit;

Dat de nieuwe samengeordende wet over de gezinsvergoedingen enkel het vermoeden oplegt dat er geen dienstcontract bestaat wanneer familieleden samen werken, onder hetzelfde dak wonen en één gezin uitmaken;

Doch dat zij niet een vermoeden in tegenovergestelden zin oplegt, wanneer een van deze drie omstandigheden ontbreekt;

Over den 3en reden:

Aangezien er geen bewijs van betaling van loon voorgebracht werd; dat het bezit van een loonboekje — door zijn vader geschreven — niets bewijst tegen derde personen, evenmin, als het storten voor pensioen- of gezinsvergoeding;

Aangezien de eerste rechter terecht opmerkte dat een uithangbord met de firma «Verleure et Fils», geen volledig bewijs is van het bestaan van een gezinsvennootschap;

Doch aangezien het niettemin een openbare en onverdachte bevestiging ervan is, door de belanghebbenden gedaan; dat het werkelijk doet vermoeden dat deze verklaring oprecht is, en dat de nieuwe wetgeving hieruit een wettelijk vermoeden juris et de jure getrokken heeft dat de vennootschap waarachtig bestaat;

Aangezien deze vennootschap weliswaar in het handelsregister niet opgeschreven is, doch dat het ook niet mogelijk is het te doen omdat de pleegvormen van bekendmaking niet nageleefd werden;

Dat het bestaan van facturen op naam van vader Verleure alleen, ook geen voldoende bewijs tegen de vennootschap is;

Aangezien beroepene niet bewezen heeft dat hij in den dienst van zijn vader is; dat het integendeel te vermoeden is dat hij zijn vennoot is;

Aangezien het getuigenbewijs door beroepene aangeboden niet beslissend is, omdat er geen enkele omstandigheid uitgedrukt wordt, van aard om het dienstcontract te bewijzen;

Dat de aangevoerde daadzaken enkel een gebeurlijke beoordeeling van getuigen zou kunnen opgeven, doch dat de beoordeeling van den rechtelijken toestand aan den Raad behoort en niet aan getuigen.

Om deze redenen, de Raad ontvangt het beroep,

Doet het vonnis van 18 Mei 1936 te niet, waartegen hoger beroep, opnieuw wijzende zooals de eerste Rechter het moest doen, verwerpt de vordering als ongegrond, veroordeelt beroepene tot de kosten van beide aanleggen.

BIBLIOGRAPHIE

A. KLUYSKENS.

Beginnelsen van Burgerlijk Recht. — 2e deel : De Erfenissen. — 4de deel : De contracten. (N. V. Standaard-Boekhandel).

Van deze beide zeer bekende werken van Prof. Kluyskens is een nieuwe druk verschenen. Wij hebben bij vorige gelegenheden reeds al het goede medegedeeld dat wij over de uitstekende leerboeken van Prof. Kluyskens dachten. De noodzakelijkheid van een nieuwen druk bewijst hoezeer ze gewaardeerd worden bij de juristen en studenten.

Deze beide nieuwe drukken zullen zonder twijfel het spoor van de vorige volgen.

PIERRE CUYT.

Délais des voies de recours en matière judiciaire. — (Etablissements Emile Bruylant, Brussel), 1936.

Voor enkelen tijd recenseerden wij in dit tijdschrift een Nederlandsche uitgave van Mr 't Hooft «*Klapper van wettelijke termijnen*» en wij drukten den wensch uit dat ook een gelijkaardig werk zou kunnen verschijnen voor ons Belgisch recht.

Deze wensch is zeer spoedig bevredigd geworden. Inderdaad, de samenstelling die Mr Cuyt komt uit te geven beantwoordt aan alle vereischten en geeft een samenvattend overzicht van alle nuttige termijnen voor de procedure in burgerlijke zaken, koophandelszaken en strafzaken.

Het nut van dit werk spreekt door zichzelf en het is een uitgave die niemand, die in de rechtspraktijk staat, op zijn werktafel zal willen missen.

De Strijd rond het vraagstuk der Auteursrechten in België. — Beschouwingen over het wetsvoorstel der heeren Delwaide en Cs. van 7 Juli 1936. (Uitgave van het Actie-Comité «Argus» Antwerpen).

Deze brochure vormt een pleidooi tegen het optreden van uitheemsche vereenigingen voor het innen der auteursrechten. Het begint met een beknopte uiteenzetting van de wetten van 1886 en 1934, betreffende het auteursrecht en eindigt met een uitvoerige bespreking van het wetsvoorstel Delwaide, dat aanhangig gemaakt is bij het parlement.

KAREL REYNAERT

Over de bevoegdheid der Vrederechters. Rechtskundige en administratieve studiën Nr 4. — (Uitgeverij J. Van Mierlo-Poorst, Turnhout).

Op geen enkel gebied van het recht werd in den laatsten tijd grootere wijzigingen gebracht dan op dit der bevoegdheid van de Vrederechters. Talrijke afzonderlijke verhandelingen over bepaalde punten zagen reeds het licht, doch geen enkel werk van algemeenen aard, waarin een overzicht gegeven wordt van de thans zoo uitgebreide bevoegdheid der Vrederechters.

Dit tekort is nu op gelukkige wijze aangevuld geworden door het boek van Mr Karel Reynaert, dat beknopt en volledig overzicht geeft van de zeer veelzijdige taak die thans de Vrederechters te beurt valt. Algemeene en

bijzondere bevoegdheid, deze laatste vooral, worden om beurt besproken en het boek bevat een reeks zeer praktische formulieren betreffende de procedure vóór onze kantongerechten.

De inhoud wordt gevolgd door den tekst van de laatste wetgeving, die de bevoegdheid van den Vrederechter heeft gewijzigd.

Dit boekje, dat uitermate nuttig is, zal gemakkelijk zijn weg vinden in de rechtswereld.

INGEZONDEN BIJDAGEN

STATISTIEK

Het vertoog over den Bestuurlijken toestand der provincie Antwerpen opgemaakt door de Bestendige Deputatie in uitvoering der Provinciewet brengt voor het jaar 1935 onderstaande cijfers die een klaar licht werpen op de werkzaamheden der Rechtbank van Koophandel te Antwerpen.

De cijfers voor het jaar 1935 werden telkens geplaatst naast deze voor 1934, zoodat het den lezer mogelijk is uit deze tafel zekere interessante vergelijkingspunten te halen.

Zoo er tusschen onze confraters nog zijn die het niet klaar gekregen hebben de cijfers hunner aangifte in de inkomstenbelasting voor het jaar 1935 door den ontvanger te doen aannemen, wordt er hun hier kosteloos overtuigend materiaal aan de hand gedaan.

Het dient nochtans te worden opgemerkt tusschen confraters — en natuurlijk niet in aanwezigheid van den ontvanger — dat de groote vermindering van 8.645 voor 1934 tot 5.427 voor 1936 voor de nieuwe ingeleide zaken gedeeltelijk althans het gevolg is der uitbreiding van de bevoegdheid der Vrederechters voor alle handelsgeschillen die de 1000 frank niet overtreffen.

Zoo ook een vermindering dient vastgesteld in het aantal der uitgesproken faillissementen en der aanvragen tot failliet voorkomend konkordaat is er een merkelijke aanwinst te bestatigen in het aantal neergelegde akten van handelsvennootschappen, stouwingsverslagen van zee-experten, scheepsverklaringen en neergelegde handels- en fabrieksmerken. Deze laatste cijfers wijzen op een verbetering in den handelstoestand van dit land en zijn in verhouding met het herstel der commercieele activiteit dat zich in de meeste landen van Europa en van de wereld openbaart.

F. W.

Handelsrechtbank van Antwerpen.

Rechterlijk jaar :	1934	1935
Getal der te beoordeelen zaken :		
Hangende bij den aanvang van het jaar	8.820	8.291
Nieuwe zaken en herinschrijvingen	8.645	5.427
	17.465	13.718
Op dit getal zijn er geëindigd :		
Door vonnis	7.176	4.411
Door verzoening, afstand, samenvoeging, afschrabbing op aanvraag der partijen of ambtelijke afschrabbing	1.998	1.756
Bleven hangend bij het eindigen van het jaar	8.291	7.551
	17.465	13.718

Bovendien werden er uitgesproken :

Vonnissen alvorens te beslissen op den grond der zaak	708	636
Vonnissen op rekwest en van ambtswege	708	697
Vonnissen op in waarborgroeping	4	9
Vonnissen op betwisting van schuld-vordering	324	420
Vonnissen bij verstek gevolgd door verzet tijdens het jaar	200	122
Aantal uitgesproken faillissementen	180	123
Heropend na sluiting	—	—
Waren hangend bij het begin van het jaar	415	457
	595	580

Van dit getal zijn er geëindigd :

Door konkordaat	13	7
Door vereffening	34	30
Herroepen	19	6
Gesloten bij gebrek aan actief	72	75
Bleven open bij het eindigen van het jaar	457	462
	595	580

Van de nieuwe faillissementen beliep het passief :

Voor minder van 10.000 fr.	5	3
Van 10.000 tot 50.000	25	18
Van 50.000 tot 100.000	41	22
Van 100.000 tot 500.000	58	41
Van 500.000 tot 1.000.00	11	19
Boven het miljoen	8	11
Het passief bleef nog onbekend van	31	9
Geen passief	1	—
	180	123

Aantal neergelegde handels- en fa-		
Aantal aanvragen tot failliet voor-		
komend konkordaat	85	67
Aantal neergelegde akten van han-		
delsvennootschappen	3.591	3.977
Aantal neergelegde stouwingsversla-		
gen van zeeexperten	1.375	1.521
Aantal ontvangen scheepsverklarin-		
gen	2.578	2.770
Aantal neergelegde handels- en fa-		
abrieksmerken	247	276
Aantal vergunde overgaven	—	40
Aantal inschrijvingen op het han-		
delsregister	6.056	2.847
Aantal veranderingen aan inschrij-		
vingen	1.765	2.259
Bevelen in kortgeding	452	450
Bevelen in zake oneerlijke mede-		
dinging	—	35

BALIELEVEN**VLAAMSCHE CONFERENTIE DER BALIE VAN ANTWERPEN****PLECHTIGE OPENINGSZITTING**

Op Zaterdag, 14 November l.l. had in de Assisenzaal van het Antwerpsch gerechtshof de plechtige openingszitting plaats van de Vlaamsche Conferentie der Balie.

Wanneer Mr De Smedt de zitting geopend verklaarde

was een uitgelezen publiek in de zaal aanwezig. Op het verhoog stelden wij de tegenwoordigheid vast van den heer O. Van Stratum, voorzitter der Rechtbank van Antwerpen; den heer De Schepper, Procureur des Konings; den heer Sasse, voorzitter van de Rechtbank van Koophandel en den heer Baeten, hoofdreferendaris, alsook van den heer Meulepas, krijgsauditeur. Talrijke andere magistraten hadden er ook aan gehouden, deze plechtige vergadering met hun tegenwoordigheid op te luisteren.

Mr De Smedt zette in een voorafgaandelijke rede uitstekend de doelstelling uiteen van de Vlaamsche Conferentie en leidde den spreker in.

Mr Prosper Van Nuffel had als onderwerp gekozen «Pan-Europa». In een breedgeschilderd geschiedkundig overzicht lichtte hij de verschillende strekkingen toe, die door de eeuwen heen geijverd hadden voor een gemeenschappelijk staatkundig leven in Europa. Heerlijke droomen en bittere teleurstellingen hebben elkan- der opgevolgd. Niettegenstaande de wisselvalligheden der politiek in onze dagen en ondanks al de ontmoedigende verschijnselen, die wij dagelijks vaststellen, besloot de spreker met zijn geloof te betuigen in de toekomstmogelijkheden van een algemeene Europeesche samenwerking.

Het was een merkwaardige rede, waarvan de tekst in een van onze aanstaande nummers van het «Rechtskun- dig Weekblad» zal gepubliceerd worden.

Mr J. Leclerf sprak in naam van den heer Stafhouder Van Santen, die door ziekte belet was de zitting bij te wonen. Hij wenschte in treffende bewoordingen den spreker geluk en deed zijn eigen inzicht kennen dat geenszins afweek van datgene dat uiteengezet was geworden door Mr Van Nuffel.

De afgevaardigden der zusterconferenties werden na deze voordracht in de woning van den Voorzitter, allerhartelijkst ontvangen door Mevrouw De Smedt. Des avonds vereenigden zich de Antwerpsche confraters in de lokalen van de Eeuwfeestzaal, waar een uitstekend banket werd opgediend. De fijnste gerechten wisselden er af met de voortreffelijkste toasten en het was in een blijde stemming dat, na het aanhooren van een paar hekeldichten op de confraters, deze heuglijke dag werd besloten.

JONGE BALIE DENDERMONDE

Zaterdag werd in het Gerechtshof te Dendermonde onder ruime belangstelling de Openingsvergadering gehouden der Jonge Balie groepeerende de advocaten van Dendermonde, Aalst en St Niklaas.

Onder de aanwezigen vermelden wij den heer onder- voorzitter Maillet, den heer Rommel, procureur des Konings, heeren rechters Van Schooten, Verougstraete, de heer Burgemeester en andere vooraanstaande personen van Dendermonde, de stafhouder, de leden van den tuchtraad en vele confraters. De vergadering werd voorgezeten door Meester Joris De Vos, die als spreker voorstelde Meester Willems Melis, met het onderwerp «De Lijn in de Politieke Ontwikkeling der Nederlanden».

Wij geven hieronder objectief een schema van deze uiterst leerrijke en keurige voordracht :

* * *

Ieder volk heeft, door zijn lotsbestemming, als het ware een roeping te vervullen in de volkengemeenschap waarin het leeft, en deze roeping moet worden gevolgd en nagestreefd volgens de lessen die besloten liggen in het verleden van een volk.

In de Nederlanden heeft men in de Vaderlandsche geschiedenis, zooals deze in de scholen wordt onderwezen alles weggewerkt en verdonkermaand, wat als een element van eenheid in deze geschiedenis naar voren treedt.

Zooals Charles Benoist voor Frankrijk heeft gedaan in zijn schitterende synthese «Les lois de la Politique Française» moeten wij in het verleden van ons volk de kenmerkende wetten ontdekken die als een roode draad doorheen het heele kleed van onze geschiedenis zijn geweven.

Deze wetten doen zich sterker en sterker gevoelen naarmate wij de politieke ontwikkeling op den voet volgen :

1. — De drang van alle Nederlandsche gewesten, te beginnen bij het graafschap Vlaanderen om zich als zelfstandige politieke los te werken;

2. — De drang naar éeniging van alle Nederlandsche gewesten;

3. — De drang van deze gewesten om zich, als deel en als sluitstuk van het Lotharingsche middenrijk, tegen het opdringende imperialisme uit het Zuiden en het Oosten, als een onafhankelijk geheel te handhaven.

Het ontstaan der Nederlanden vindt zijn aanleiding vooreerst in het Verdrag van Verdun (843) waar het Frankisch-Europeesche rijk verdeeld werd onder de drie zonen van Lodewijk de Vrome. Aan Karel de Kale beviel aldus West-Frankenland t.w. het eigenlijke Frankrijk met daarbij het graafschap Vlaanderen. Van eerstaf heeft het graafschap Vlaanderen zich ingespannen om het Fransche juk af te schudden en waren bij beide besturen, bij leenheer en leenman twee diametrale tegenstellingen waar ne nemen : de politiek van den Franschen vorst die zich in het Noorden een natuurlijke grens wenschte te behouden en de politiek van den graaf, die streefde naar zelfstandigheid. Dit duurde zoo vanaf Boudewijn (864-879) tot Keizer Karel V, comes Flandriae.

Anderzijds werd naar aanleiding van hetzelfde Verdrag van Verdun, het Lotharingsche Rijk in leven geroepen : tot dit Rijk behoorde het hertogdom Brabant.

Het werd van dan af een eeuwig worstelen tusschen Frankrijk en Duitschland om het bezit van Lotharingen en een steeds sterker wordend verzet van het Lotharingsche Rijk en van de Nederlanden om zich zelf te zijn.

Opmerkelijk is de daad van groote diplomatie van Jacob van Artevelde, die er in slaagde een verbond tot stand te brengen tusschen Vlaanderen, Holland, Zeeland, Henegouwen en Brabant met Engeland als natuurlijke bondgenoot.

De sluwe hertogen van Burgondië echter, gelukten er in, het oude Lotharingen sterker dan ooit te doen herrijzen. Aan Philips de Goede hebben wij de eenmaking der Nederlanden te danken : hij is derhalve een der centrale figuren uit onze geschiedenis. Justus Lipsius heeft hem zeer terecht genoemd : conditor Belgii, wat niet betee- kent de stichter van België, maar de grondvester der Nederlanden.

Door het huwelijk van Maria van Burgondië met Maximiliaan van Oostenrijk, kwamen de Nederlanden onder de dominatie van vreemde machthebbers. Daartegen organiseert zich dan ook het verzet, dat groeide tot eenen gezamenlijken opstand tegen Philips II, Alva en Granvelle.

Hier is er voor het eerst sprake van een nationaal Nederlandsch gevoel, dat verder reikt dan de grenzen van de kleine vorstendommen. Het is de droom geweest van Willem van Oranje, om de zeventien Nederlandsche provinciën in een Unie te behouden.

Terloops acht spreker te moeten antwoorden aan hen, die de scheiding der Nederlanden in 1585 en in 1830 wetenschappelijk willen uitleggen, nadat de vereeniging tweemaal schipbreuk heeft geleden. De scheiding is volgens hem niet te wijten aan het feit, dat er twee verschillende nationaliteiten zouden geleefd hebben in Noord en in Zuid, maar enkel en alleen aan de wisselende gebeurtenissen, de krijgskansen en de strategische posities der Spaansche en der Geuzenlegers.

Op godsdienstig gebied dient aangemerkt te worden, dat het Calvinisme van uit Frankrijk via Doornik en Valenciennes in de Nederlanden werd ingevoerd, terwijl het Lutheranisme, uit Duitschland afkomstig, te Antwerpen een eerste kern had weten te vormen. Het behoud van het Zuiden voor den Roomschen godsdienst is te danken aan het feit, dat de Spaansche legers deze staten wederom onder den hiel hadden gekregen, terwijl de uitwijkelingen uit het Zuiden de protestanten in het Noorden dientengevolge gingen versterken. De Protestantische gedachte werd aanvankelijk, ook in het Noorden slechts door eene kleine maar fel ageerende minderheid gedragen (slechts 5 % der totale bevolking) en het is slechts na de oververing van het Zuiden door Spanje, dat de protestantiseering in het Noorden, met evenveel onverdraagzaamheid als het omgekeerde in het Zuiden werd gedaan, definitief werd doorgevoerd.

Aldus is het godsdienstverschil veeleer een gevolg dan een oorzaak van de scheiding.

De politieke grenzen werden bepaald door de wisselende krijgskansen van Alexander Farnese en naarmate deze stuk voor stuk de Nederlanden onderwierp, werden de Staten generaal (der XVII Provinciën) achtereenvolgens uit Brussel naar Antwerpen en over Middelburg naar Holland overgebracht.

Willem van Oranje, die de gedachte der Vereenigde Nederlanden nooit had prijs gegeven, werd vermoord te Delft en meteen kreeg de eenheidsgedachte ook eenen gevoeligen knak.

Weliswaar veroverde Prins Maurits een gedeelte van Brabant doch het ging ditmaal niet meer om bevrijding, maar wel om verovering.

Aldus ontstond de Republiek der Zeven Provinciën, en ontstonden in deze republiek de Generaliteitslanden. Sindsdien heeft het Hollandsche particularisme zich van het Zuiden afgewend en draagt op deze wijze groote schuld aan het teloorgaan van de Nederlandsche eenheid, die op dat oogenblik nog kan hersteld worden. Een der scherpste en ongelukkigste uitingen van dit particularisme is : het Barrièretractaat.

Nochtans moet aangestipt worden dat het ideaal van Willem van Oranje bleef voortleven bij zijn directe nazaten en bij de Staten Generaal. Daartegenover echter had de partij der Staten van Holland alleen de belangen van Amsterdam op het oog.

In het verder verloop onzer geschiedenis bemerken wij, hoe het inpalmen door Frankrijk van belangrijke deelen van onze gewesten voltooid werd door de Fransche republiek.

Wanneer na den val van Napoleon, de mogendheden te Weenen bijeenkwamen, verkreeg de laatste afstemming van het Oranjehuis, bij wien de gedachte aan het Vereenigd Rijk, nog steeds levendig was gebleven, dat de beide Nederlanden in hunnen alouden vorm zouden hersteld worden, als een sterken dam tegen het opstuwend imperialisme uit het Zuiden. Eens te meer kwam hier de Lotharingsche bestemming van de Nederlanden naar voren.

In 1830 werd de tweede hereeniging ten gronde gericht. Ongetwijfeld heeft Koning Willem I den katholieken

clerus, die over grooten invloed beschikte, ontstemd door zijn hardhandige onderdrukking van de clericale rebellie, ongetwijfeld ook heeft hij de Walen en de Franschsprekende burgerij (welk deel der bevolking alleen politieke rechten bezat) tegen zich in het harnas gejaagd door zijn radicale taalpolitiek.

De oorzaken van de scheiding zijn nochtans elders te zoeken: er was o.m. een gebrek aan psychologische voorbereiding bij de eenmaking van de Nederlanden welke gedurende eeuwen van elkander vervreemd waren en in een latente vriendschap hadden geleefd. Daarbij kwam nog de naijver der Hollandsche kooplieden ten opzichte van Antwerpen, in zooverre dat dezen zich verheugden om de gebeurtenissen der Saptemberdagen. Verder was er in gansch het Rijk een liberale reactie tegen het autocratische van den Vorst en bleef zelfs het leger niet gespaard van deze geesteshouding.

Nochtans de politieke leiders van het volk stonden niet aan het hoofd van de separatistische beweging, ook dezen niet die mistevreden waren over sommige wanverhoudingen en misstanden. Dit bewijst heer Melis aan de hand van de redevoeringen die in de Staten Generaal werden uitgesproken in 1830 door verschillende afgevaardigden uit België en Nederland.

De agenten van Frankrijk, welke zich na de Restauratie hier hadden gevestigd, hebben duidelijk hun aandeel gehad in de omwenteling, en zelfs het officieele Frankrijk heeft later een leger herwaarts gezonden. Het waakzame oog der andere mogendheden heeft belet dat onze provinciën niet opnieuw bij Frankrijk werden ingelijfd en later nog dat wij geen Koning kregen van Franschen huize.

De Fransche invloed sinds 1830 verergerde nog na den wereldoorlog, toen de politiek hier in ons land slechts een verlengstuk was van de Fransche politiek.

Thans weer beleven wij historische dagen. Wij zullen de gebeurtenissen niet vooruitloopen, maar ons verheugen om de woorden, gesproken voor enkele dagen, door onzen jongen maar helderzienden vorst.

Los van Frankrijk, los van Duitschland: Noordwaarts.

Daar ligt onze Lotharingsche bestemming.

De Nederlanden: één sterk blok, een neutraal blok, een weerbaar blok: ziedaar de garantie voor het behoud van den vrede voor ons zelf en voor West-Europa.

Dat is de roeping van het Dietsche volk.

* * *

Bij het einde mocht meester Melis een buitengewoon en overigens meer dan verdiend applaus oogsten. Natuurlijk waren de meeningen verdeeld nopens de practische politieke gevolgen te halen uit deze uiteenzetting. Maar allen waren het hierover eens dat in de lessen van ons glorieus verleden — zoo meesterlijk voorgesteld — ook voor net naden niet te versmaden aanwijzingen dienen gezocht.

Voor wat den vorm bovendien betreft, hebben wij in Vlaanderen nog geen redenaar gehoord welke een zoo verzorgde, sierlijke en rijke taal spreekt.

Het was dus alleszins een Hoogdag voor de Jonge Balie van Dendermonde.

Na deze vergadering werd overgegaan tot het samenstellen van 't nieuw bestuur dat thans als volgt bestaat:

Voorzitter: Meester Van Halst, te St Niklaas.

Ondervoorzitters: Meesters Moyersoën L., te Aalst en Broeckaert Jan, te Dendermonde.

Secretaris: Meester Piret Karel.

TIJDSCHRIFTEN

NEDERLANDSCH JURISTENBLAD. — Nr 39. — 14 November 1936. — Mr. G. E. Langemeijer: De democratische staat en de niet-democratische partijen. — Mr. P. H. Smits: Het wetsontwerp betreffende waarneming der rolzittingen door één rechter.

NEDERLANDSCH JURISTENBLAD. — Nr 38. — 7 November 1936. — Artikelen: Mr. H. Kingma Boltjens Jr.: De beteekenis van art. 668 lid 2 B. W. — Mr J. M. Kan: Civielrechtelijke regeling van het luchtvervoer.

TIJDSCHRIFT VOOR ADMINISTRATIEVE BEDRIJFSORGANISATIE. — Nr 9-10. — De autofinanciering der industriele ondernemingen, door Prof. Dr H. Van Crieke. — Portefeuille ondernemingen, door E. F. — Belastingwezen. — De Wereld-graandel, door A. Dinnewet. — Overzicht van tijdschriften.

DALLOZ. — RECUEIL HEBDOMADAIRE DE JURISPRUDENCE. — Nr 32. — 5 November 1936. — Notes fiscales: La convention franco-belge sur les doubles impositions. — Rechtspraak.

JOURNAL DES TRIBUNAUX. — Nr 3466. — 1 November 1936. — Une réforme des tribunaux consulaires. — Jurisprudence. — Décision signalée. — La chronique judiciaire. — Faillites.

Nr 3467. — 8 November 1936. — Application et exécution de la peine de l'interdiction. — Jurisprudence. — Décision signalée. — La chronique judiciaire. — Faillites.

DEUTSCHE JURISTEN-ZEITUNG. — Nr 21. — 1 November 1936. — Wolf: Die Beteiligung des Verletzten am Strafverfahren. — Herrfahrdt: Japans Staatsentwicklung vom Dritten Reich her gesehen. — Beitzke: Die Reichsbahn vor ausländischen Gerichten. — Bogs: Zur Neuregelung der Kurzarbeiterfürsorge. — Klose: rechtsphilosophischer Idealismus und national-sozialistische Weltanschauung. — Schumacher: Der Kampf um das Milchgeld des Bauern. — Ibing: Die Kosten des Kleingartenschiedsverfahrens in Preussen. — von Taubouillot: Das neue litauische Militärstatut.

ECONOMISCHE TIJDINGEN. — Nr 24. — 10 November 1936. — De localisatie van de Nijverheid in België, door Prof. E. Baudhuin. — Economisch leven. — Handelsberichten. — Landbouw en nijverheid. — Voor onze exporteurs. — Boekenschouw. — Beursrubriek.

VERBOND DER BELGISCHE ADVOCATEN

Daar het Rechtskundig Weekblad reeds op Vrijdag ter perse gaat, is het ons onmogelijk in tegenwoordig nummer verslag uit te brengen over de viering van het vijftigjarig jubileum van het Verbond der Belgische Advocaten. Dit verslag zal in ons volgend nummer verschijnen.

De Vlijt, Nationalestr., 46, Antwerpen, A. Somville, best.